

زندگی صحنه‌ای یکتایی هنرند است

هر کسی نغمه‌ی خود خواند و از صحنه رود
صحنه پیوسته به جاست

خُرم آن نغمه‌ی مردم
به یاد سازند

« به نام کیمیاگر هستی »

روز اول کلاس کنکور شیمی در یکی از مؤسسات آموزشی تهران بود. در پایان جلسه اول، یکی از دانش‌آموزان پیشم آمد و پرسید: «آقا ببخشید، من از شهرستان فلان به تهران اومدم تا تو کلاس کنکور شما شرکت کنم. البته من از قبل، همه‌ی کتاب‌های شما رو به دقت خوندم. راستش امروز هم تمام چیزهایی رو که درس دادین بلد بودم. فکر می‌کنین بازم لازمه کلاس تون رو ادامه بدم؟» کمی مشکوک شده بودم. پیش خود گفتم خیلی بعید است کسی این قدر سخت کوش باشد که تمام کتاب‌های مرا آن قدر دقیق خوانده باشد که تمام مطالب من در کلاس‌های حضوری برایش تکراری باشد. تصمیم گرفتم او را محک بزنم بنابراین شروع کردم به سین - جیم کردن! از من سؤال، از او جواب. سؤال‌هایی جانانه و مفهومی می‌پرسیدم که هنوز خیلی مانده بود درس‌مان به آن‌ها برسد. جایتان خالی، صحنه شده بود عینوه مسابقه‌ی تینس بین راجرفدر و رافائل نادال! هر سرویس پرقدرتی که می‌زدم با یک بک هند ماهرانه جوابم را می‌داد! خلاصه این طور شد که به او گفتم: «تو اصلاً حالت خوبه؟ چرا اومدی کلاس کنکور؟ همین الان برو دفتر مؤسسه پول ثبت نامت رو پس بگیر. بعد هم بهتره هرچه سریع‌تر به شهر خودت و به آغوش خانواده برگردی و به همین منوال ادامه بدی. قول می‌دم موفق می‌شی.» اتفاقاً آن دانش‌آموز سخت‌کوش و با معرفت، شهریور سال بعد با گل و شیرینی (حالا تر یا خشکش یادم نیست!) پیشم آمد. خوشبختانه با اقتدار تمام در همان رشته و شهری که مدنظرش بود قبول شده بود.

هدف از ذکر این خاطره، یادآوری اهمیت «یادگیری مستقل» از روی منابع علمی، خصوصاً کتاب است. هنگامی که دانش‌آموز به جای گرفتن مستقیم جواب از معلم مجبور می‌شود با کتاب کلنجار برود مطالب، عمیق‌تر و ماندگارتر در ذهن او ثبت می‌شود. در واقع «یادگیری مستقل» مخصوصاً به کمک کتاب، مهارتی ضروری برای انتقال دانش‌آموزان از دبیرستان به دانشگاه است. دانش‌آموزانی که در دبیرستان، آموختن از روی کتب را فرا نگرفته‌اند، در تطبیق خود با محیط دانشگاه دچار مشکل می‌شوند. حتی دانش‌آموزی که قصد رفتن به دانشگاه ندارد نیز باید مهارت یادگیری از کتاب را فرا بگیرد تا بتواند در شغل آینده‌ی خود دانش لازم را از کتاب کسب کند. کتابی که پیش رو دارید تلاشی برای درک بهتر دانش‌آموزان و داوطلبان کنکور از مطالب و مفاهیم مربوط به شیمی یازدهم است.

تولید این کتاب کار بسیار سنگینی بود و افراد بسیاری در آن سهم بوده‌اند. آقای **علیرضا تمدنی** مطابق معمول با ریزینی و همت صادقانه‌ی خود نقش مهمی به عنوان کارشناس این کتاب داشته‌اند. در ضمن، این دوست و همکار عزیزم مدتی است که خود تألیف کتاب‌هایی را برای آمادگی امتحانات تشریحی در درس شیمی آغاز نموده‌اند. با این که هنوز این کتاب‌ها را ندیده‌ام اما با شناختی که از ایشان دارم، مطمئن هستم دست‌پخت ایشان خواندنی است! هنرمند گرانقدر آقای **امیرحسین داودی** ترسیم طرح‌های کارتونی و نیز طراحی جلد این کتاب را برعهده داشته‌اند که از ایشان نیز تشکر می‌کنم. خانم **معصومه عزیزی** در تایپ و صفحه‌آرایی این کتاب، نهایت دقت و حوصله را مبذول داشته‌اند و خانم‌ها: سمانه ایمان‌فرد و **مینا غلام احمدی** نیز زحمات زیادی در رسم شکل‌ها و نمودارها متحمل شده‌اند که بدین وسیله از ایشان تشکر می‌کنم. همچنین جمعی از دانش‌آموزان علاقه‌مند در بازخوانی و بررسی این کتاب پیش از چاپ، قبول زحمت نموده‌اند. خانم‌ها (به ترتیب حروف الفبا): مهسا اسدی انار، پریا تمدنی، پانید گلستانی و فاطمه نبوی ثالث و آقایان (به ترتیب حروف الفبا): حسین آقایی، محمد کمال و محمد مهدی کریمی مزیدی بدین وسیله از این عزیزان نیز تشکر و قدردانی نموده و آرزوی توفیق روزافزون برای آن‌ها را دارم. در پایان از کلیه دبیران و اساتید محترم شیمی و نیز کلیه‌ی خوانندگان این کتاب تقاضا دارم که ما را از نظرات و پیشنهادهای خود بهره‌مند سازند.

بهمن بازرگانی

کلاً نظرتان چیست؟ ... می‌پرسید، راجع به چی؟ فب معلوم است دیگر، راجع به این کتاب. تست‌هایش پطورنر؟ فوندر؟ برنر؟ ایستگاه‌های درس و نکته پطور؟ آن‌ها را فوب درک می‌کنید؟ در مورد طرح روی جلد نظر بدهید، همین‌طور در مورد طرح‌های کارتونی. اصلاً در مورد هر چه دلتان می‌خواهد نظر بدهید. همین که با ما تماس می‌گیرید و نظرتان را می‌گویید نشان دهنده‌ی لطف و مهربانی شماست. شاعر در این باره می‌فرماید:

از راهی که می‌دانی، بیا این هم نشانی!

ارسال کن برای ما یک خرده مهربانی

- از طریق تلگرام: @ bazarganibahmanchemacademy
- از طریق اینستاگرام: @ Bahman – Bazargani – Chem – academy
- از طریق E-mail: bahman. bazargani @ yahoo.com

با آدرس‌های فوق می‌توانید به طور مستقیم با مؤلف کتاب (بهمن بازرگانی) تماس بگیرید. در ضمن، فراموش نکنید که بگویید راجع به چه کتابی (تست، فیل شیمی و ...) و چه سالی (دهم، یازدهم و ...) و موم‌تر از همه چاپ پنجم، دارید نظر می‌دهید. ممنون.

به نام منشأ تفکر و دانش

مقدمه‌ی ناشر:

راستش یکی از اشکالات مقدمه‌های بنده این است که گاهی هیچ ربطی به موضوع کتاب ندارد! البته سعی می‌کنم این یکی را یک‌طوری زورکی هم که شده به موضوع مربوط کنم. چند وقتی است که یک مقدار بیش‌تر از قبل پریشانم. از آن‌جا شروع شد که سر یکی از کلاس‌های آموزشگاه آزاد علمی اندیشه‌سازان* (برای آماده‌سازی بچه‌های دوره‌ی پیش‌دانشگاهی به منظور ورود به دانشگاه)، از دانش‌آموزی سؤالی پرسیدم، و او به جای این‌که پاسخ دهد، شروع کرد بر روی من را نگاه کردن. وقتی پرسیدم که چرا پاسخ نمی‌دهد گفت: «آقا اجازه؟ آخه ما تازه سال دوم هستیم!»

و این همان پتکی بود که چنان خورد وسط ملاج بنده که هنوز هم دارم گیج می‌زنم. به کجا داریم می‌رویم؟ این آزمون لعنتی را چه قدر بزرگ کرده‌ایم؟ آن قدر که دانش‌آموز سال دوم دبیرستان از ترس آن‌که نکند دیر شود و عقب بیفتد، بلند شود و برود سر کلاس کنکور؟! این داستان تا کجا قرار است پیش برود؟ اگر بخواهد این طوری پیش برود، چندی بعد، از دیدن چنین آگهی‌ای نباید تعجب کنیم:

مهرکوردک و پیش‌دبستانی «گل‌های زندگی» با سرویس رفعت و برگشت،
همراه با ورزش‌ترین کادر آماده‌سازی نونهالان شما برای کنکور سراسری!

دارم به این فکر می‌کنم که تدریجاً راه اصلی دارد گم می‌شود و «دانستن»، «فهمیدن» و «تحلیل کردن»، این زیباترین پدیده‌های بشری که با «آموزش» رابطه‌ای تنگاتنگ دارند، دارند به قهقرای فراموشی می‌روند. اندکی که به گذشته بازمی‌گردم، می‌بینم چه قدر تعداد دانش‌آموزان علاقه‌مند به اصل «فهمیدن» و «دانستن» زیاد بود. چه قدر بچه‌ها دنبال کتاب‌های علمی خالص بودند و برای مطالعه‌ی بیش‌تر، هی از ما سؤال می‌کردند که مثلاً کدام کتاب‌ها را بروند بخوانند تا اطلاعاتشان در زمینه‌هایی که دوست داشتند بیش‌تر شود. اما الان هر کس من را می‌بیند می‌گوید: «آقا کتاب تست خوب چی معرفی می‌کنید!» تیراژ کتاب‌های خالص علمی فوق‌العاده پایین آمده و اگر هم دانش‌آموزی گاه سراغی از آن‌ها بگیرد، احتمالاً می‌خواهد در آزمون المپیاد شرکت کند، آن هم معمولاً به این علت که در صورت قبولی، دیگر لازم نیست برای ورود به دانشگاه کنکور بدهد. [البته باید توجه کنیم که در این تغییر نگرش، حتی ذره‌ای از تقصیر بر گردن جامعه‌ی دانش‌آموزی نیست.]

واقعاً برایم شده است مثل کابوس. اگر دانش‌آموزی بخواهد این دغدغه‌ی لعنتی را از سال‌های پایین دبیرستان وارد ذهن خود کند، یعنی دو-سه سال آخر دبیرستان و پیش‌دانشگاهی، دو-سه سال از عمرش را وقف درس خواندن مدل کنکوری کند، و اگر احیاناً جزء آن‌هایی هم بشود که یک سال پشت کنکور می‌ماند، سه-چهار سال از بهترین سال‌های عمر [آن هم نه سه-چهار سال در محدوده‌ی سنی ۶۰ سالگی! بلکه در محدوده‌ی ۱۵ تا ۱۹ سالگی] را که زمان پرشگری است، زمان «شناخت» است، زمان «چرا» هاست، زمان یافتن مسیر زندگی است، زمان خودسازی است برای آغاز محکم یک مسیر طولانی، صرف می‌کند برای این‌که فرمول‌های تستی را یاد بگیرد، و این‌که چگونه بتواند مسأله‌ای را سر کنکور به کمک راه‌های تستی، زودتر حل کند!

می‌گویند فردی، کارگری را برای کندن چاهی استخدام کرده بود و او را در محلی نامناسب به این کار گماشته بود. کارگر در حالی که داشت زمین را می‌کند، مدام غرولند می‌کرد که: «این‌جا آب ندارد، بیخودی داریم وقتمان را هدر می‌دهیم» و هر چند وقت یک بار این جمله را تکرار می‌کرد و در عین حال به کارش هم ادامه می‌داد. صاحب کار که بعد از مدتی، از غر زدن کارگر کلافه شده بود، در پاسخ او گفت: «بابا جان کارت را بکن، اگر برای من آب ندارد، برای تو که نان دارد!»

حالا حکایت ماست: هر جا می‌نشینیم و پشت سر کنکور بد و بیراه می‌گوییم* که چنین است و چنان است و دارد استعدادهای جوانان مملکت را

* حتماً توجه می‌فرمایید که زمان وقوع این خاطره به پیش از تصمیم اندیشه‌سازان به تعلیق کلیه‌ی فعالیت‌های آموزشی خود (از قبیل آموزشگاه، آزمون و...) بازمی‌گردد.
* بد و بیراه گفتن به کنکور سراسری هم چند وقتی است مُد شده و انگار یک مسابقه‌ای راه افتاده بین کارشناسان آموزشی (به خصوص برخی کارشناسان محترم وزارت آموزش و پرورش) و این‌طوری باب شده که هر کس بیشتر به کنکور ناسزا بگوید، کارشناس‌تر است! و این آش آن‌قدر شور شده که بعضاً حتی به سازمان متولی برگزاری کنکور سراسری (سازمان سنجش آموزش کشور) انتقادهای تند می‌شود که مسؤول ایجاد چنین فضایی است و ... و این وسط کسی نمی‌پرسد که علت اصلی به‌وجود آمدن این فضای خاص چیست؟ مگر چیزی غیر از آن است که عده‌ی بسیار زیادی جوان علاقه‌مند، با حساسیت روانی بسیار ویژه می‌خواهند برای ورود به مراکز آموزش عالی با ظرفیتی محدود (که تازه این ظرفیت هم در سال‌های اخیر نسبت به گذشته چند برابر شده) با هم رقابت کنند؟ علت به‌وجود آمدن این فضای رقابتی ویژه، مگر خارج از این ۲ عامل است: ۱- زیاد بودن تعداد داوطلبان (نسبت به ظرفیت پذیرش، به‌خصوص در رشته‌ها و دانشگاه‌های مطلوب از نظر اغلب داوطلبان) و ۲- حساسیت و تأکید روانی ویژه‌ی داوطلبان بر قبولی در کنکور. آن دوستانی که سن و سال‌شان کمی بالاتر است، یادشان می‌آید که عامل اول چرا رخ داده؛ یادشان هست جریان‌هایی را که در دهه‌ی شصت، زیاد بودن تعداد بچه در خانواده‌ها را تشویق می‌کردند و تعبیرشان هم این بود که بگذارید سرباز مدافع دین و مملکت زیاد بشود! رشد بی‌رویه‌ی جمعیت که حاصل سیاست‌های غلط آن دوران بود، محصول نگرش کدام گروه است؟ [در این باره، آقای حسن نراقی در صفحه‌ی ۶۶ کتاب «جامعه‌شناسی خودمانی» چنین نگاهشده است: «بیست سال پیش یک عده آمدند و گفتند ما باید نفوسمان را زیاد کنیم؛ ایرانی از نظر کیفیت که الحمدلله مشکلی ندارد(!) اگر از نظر کمیت هم بالا برود دیگر کار تمام است، دنیا را می‌توانیم بگیریم! شروع کردند به برنامه‌ی تکثیر خانواده‌ها... بیست سال گذشت، تازه فهمیدند برنامه‌ریزی از جمله برای کنترل جمعیت یعنی چه. این لشکر معصوم و بی‌گناه نور چشمی‌ها که ناخواسته دعوت

می‌خشکاند و دیگر آب بی‌آب و دارد می‌شود برهوت و از این حرف‌ها، هی منتظریم یکی پیدا شود که بگوید: «بابا جان! ... برای تو که نان دارد!» و اصل مشکل هم همین جاست. این روزها مدام با خودم کلنجار می‌روم، و مدام از ذهنم می‌گذرد که نکنند ما اساساً بازاری هستیم [اگرچه بازاری بودن فی‌نفسه اشکالی ندارد.]، و نکند اصلاً از اول هم بوده‌ایم و خودمان را توجیه می‌کرده‌ایم.

احساس می‌کنم با توجه به جایگاهی که اندیشه‌سازان در میان جامعه‌ی دانش‌آموزی پیدا کرده است، اگر قرار باشد کسانی کاری بکنند و اصلاحاتی در زمینه‌های آموزشی راه بیندازند، همین ماها و دیگرانی امثال ما هستند. سیاست یک بام و دو هوا که نمی‌شود. نمی‌شود که ما هی بنشینیم مقدمه‌های خوشگل خوشگل (!) بنویسیم و در آن‌ها از «فهمیدن» و «درک عمقی» و «درک تحلیلی» و «آموزش کاربردی» و «آموزش اصیل» و این‌ها صحبت کنیم، آن وقت متنی دنبال آن بگذاریم که همان کارکرد مطلقاً کنکوری را داشته باشد، می‌شود به نظر شما؟! اگر مخاطب ببیند که متن‌های ما کارکردشان بیش‌تر آموزش طوطی‌واری، تکیه‌ی انحصاری بر محفوظات و ارائه‌ی روش‌های فرمولیزه و نفهمیده شده‌ی کنکوری برای رسیدن سریع‌تر به پاسخ است و چیز دیگری از تویش در نمی‌آید، این می‌شود یک پارادوکس [تناقض] بین «هدف» مورد ادعای ما و «رفتار» ما. اگر تا به حال هم این پارادوکس به درجاتی در کار ما وجود داشته، [انشاء... که] از سر بصیر نبودنمان به آن‌چه که دارد اتفاق می‌افتد بوده؛ از لحظه‌ای که این بصیرت پیدا می‌شود و آن را می‌فهمیم، دیگر بیش‌تر مسؤولیم، و سعی خواهیم کرد به تدریج از شدت این تناقض بکاهیم.

از سوی دیگر، سؤال و دغدغه‌ای که در ادامه‌ی این بحث پیش می‌آید آن است که نکنند تناقض فوق‌الذکر، یک تناقض ذاتی فرآیند «کنکور» باشد! یک فرآیندی وجود دارد به نام «کنکور» که در جامعه‌ی ما - به درستی یا به نادرستی - دارای اهمیت فراوانی شده و حساسیت روانی بالایی درباره‌ی آن در جامعه وجود دارد. این آزمون دارای یک سری خصوصیت‌های است، مثلاً اگر در فلان ماده‌ی درسی آن، مرتباً سؤالات بسیار حفظی درباره‌ی نام دانشمندان و سال تولد و شماره شناسنامه (!) و... غیره‌ی آن‌ها مطرح شود، طبعاً همه‌ی کتاب‌های کنکور در آن ماده‌ی درسی پر از تست‌های طرحی از چنین مواردی می‌شوند، چرا که چنین کاری موجب موفقیت دانش‌آموزان در پاسخ به سؤالات آن ماده‌ی درسی در کنکور و به دنبال آن، خوشامد آن‌ها از کتاب مورد نظر و اقبال بیش‌تر داوطلبان سال‌های بعدی به آن کتاب می‌شود که تأمین‌کننده و تضمین‌کننده‌ی موفقیت اقتصادی بنگاه انتشاراتی تولیدکننده‌ی آن (ناشر خصوصی) خواهد بود و موفقیت اقتصادی، یعنی عینی‌ترین، اولیه‌ترین و واقعی‌ترین هدف و نیاز هر مؤسسه‌ی خصوصی، در هر جای دنیا که باشد و در هر حوزه‌ای که کار کند، اعم از صنعتی، فرهنگی، خدماتی یا... مؤسسه‌ی خصوصی، بودجه‌ی دولتی ندارد؛ حقوق کارمندان را باید خودش دریاورد و پرداخت کند؛ اجاره‌ی مکان‌های فعالیتش را، هزینه‌های جاری دیگرش را... و بدین ترتیب، مؤسسه‌ی خصوصی ذاتاً محکوم به پول درآوردن است. (بخشید، یادم رفت؛ تازه سود هم قرار است ببرد!). طی چنین روندی، طناب الزام به پول درآوردن، گردن مؤسسه‌ی خصوصی را با خودش به این طرف و آن طرف می‌کشد. حالا این این‌طرف و آن‌طرف می‌تواند جاهای خوبی باشند، یا نباشند! طبیعتاً چنین مکانیسمی موجب می‌شود که «کنکور»، رفتار ما را مثل رفتار خودش کند؛ اگر «غلط» کند هم، همه‌ی ما «غلط» می‌کنیم! و نکته‌ی مهم این است که وقتی چنین «غلط» کردنی در طول دو-سه سال از حساس‌ترین برهه‌های زندگی یک جوان، تمرین، آموخته و نهادینه شود، بعد از کنکور و ورود به دانشگاه هم دیگر یقه‌ی او را ول نمی‌کند. حالا هر یک از انواع غلط «کردن» که باشد، اعم از غلط «فهمیدن»، غلط «خواندن»، غلط «توجه کردن» و... این‌گونه است که فرهنگی ساخته می‌شود که نه تنها دانش‌آموزان دبیرستانی، بلکه دانشجویان و دانشگاه‌های ما را هم به ورطه‌ی انحطاط می‌برد، و این مسأله نیز از جمله دلایلی است که موجب می‌شود دانشگاه‌های ما در میان دانشگاه‌های معتبر جهان، محلی از اعراب نداشته باشند؛ چرا که ما با آموزش مؤکد انواع این خطاها به جوان به نحوی که شرح آن رفت، باعث می‌شویم که جوان بعد از خواندن پاراگراف زیر:

«به روایتی داستان‌گونه، نقل است که نبوتن در حوالی سال ۱۶۶۵ میلادی، زیر درخت سیبی نشسته بود که سببی بر سر وی فروافتاد. ناگاه جرقه‌ای در ذهن او شکل گرفت و از خود پرسید: **چرا این سبب در جهت مخالف (رو به بالا) حرکت نکرد؟** این نوع حرکت ذهن، یعنی شکستن عادات روزمره‌ی ذهنی یا اصطلاحاً آشنایی‌زدایی ذهنی، منشأ تحولات فراوانی در عرصه‌ی دانش و تفکر بوده است.»

شده و به این ویاوسرا پا گذاشته‌اند چه عاقبتی دارند؟] اما درباره‌ی عامل دوم؛ چه چیزی سبب شده که جوان ایرانی امکان موفقیت و رشد خود را تنها در مسیر ورود به دانشگاه ببیند؟ چرا در بسیاری جوامع دیگر این‌گونه نیست؟ مگر جز این است که در جوامع مدرن، عرصه‌های فراوانی در جامعه برای بروز استعدادها و مختلف جوانان وجود دارد؟ در عرصه‌ی یک اقتصاد پویا، بسترهای متعدد و فراوانی برای جوان فراهم می‌شود که بتواند خود را به عنوان فردی موفق مطرح کند. عامل بسته بودن و رخوت اقتصاد ایران چیست؟ جریان‌هایی که با بستر ملی شدن صنایع، تسهیل امکان سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی در صنایع ایران و... (که عامل شکوفایی اقتصادی جامعه است) مقابله می‌کنند، کدامند؟ در عرصه‌ی یک بستر فرهنگی پویا هم، باز جوان فرصت‌های متعددی برای رشد و رویش پیدا می‌کند. عامل رکود بستر فرهنگی جامعه‌ی ایران کدام است؟ در کشورهای دیگر، جوان عرصه‌های متعددی را برای رشد فراوی خود می‌بیند که برایش راضی‌کننده است؛ در کشور ما، جوان عرصه‌های مساعد چندانی را در نمی‌یابد [با عده‌ی محدود نوابغ در هر عرصه کاری نداریم که به هر حال در شرایط نامساعد هم کارشان را پیش می‌برند؛ عرصه برای حرکت عمومی جوانان در زمینه‌های متعدد مهیا نیست]. این می‌شود که همه مثل سیل می‌ریزند توی این یک کانال ویژه: مسیر ورود به دانشگاه! حال، باید از این گروه عزیزان کارشناس و منتقد پرسید: «آیا مسؤول به‌وجود آمدن چنین فضاهایی، سازمان سنچس آموزش کشور است؟! [بیچاره سازمان سنچس!] آیا سطحی‌نگری نخواهد بود، اگر بدون ریشه‌یابی، فقط نقطه‌ی آخر را ببینیم و با فرافکنی، تمام مشکلات را ناشی از این پدیده‌ی نهایی، یعنی کنکور (و حتی سازمان‌های برگزارکننده‌ی آن!) بدانیم؟ خواستیم توضیح بدهیم که انتقاد ما به این پدیده (کنکور) که در متن اصلی نوشتار ادامه دارد، با چه دیدگاهی صورت گرفته است.

به جای توجه به عصاره‌ی ارزشمند مفهومی آن درباره‌ی نحوه‌ی نگرستن به پدیده‌های شگرف و در ظاهر روزمره‌ی عالم، زیر کلمات نیوتن و سال ۱۶۶۵ میلادی خط بکشد!

فرهنگ کلاس کنکوری و نکته تستی و... همین طور پله پله همراه با حاملان آن فرهنگ در دانشگاه صعود کرده، اول از آزمون «کارشناسی» به «کارشناسی ارشد» رسیده و پس از آن آزمون «کارشناسی ارشد» به «دکتر» را هم مبتلا کرده و شاید باورتان نشود که این روزها کلاس‌هایی تشکیل می‌شود که در آن، سالن مملو از پزشکانی است که می‌خواهند کنکور ورود به دوره‌ی «تخصص» پزشکی بدهند و اساتید کنکوری پزشکی می‌روند سر کلاس و همان‌طوری نکته و تست و... این‌ها می‌گویند و آن پزشکان هم تندتند جزوه می‌نویسند! این‌طوری پیش برود، یواش یواش این نسل به دوره‌ی سالخورده‌گی که برسند، احتمالاً یک سری مؤسسات پیدا می‌شوند که کلاس‌ها و دوره‌های فشرده‌ی نکته و پرسش و پاسخ بگذارند، برای آموزش روش‌های پاسخ‌گویی سریع‌تر به سوالات شب اول قبر، و لاید این نسل سر آن کلاس‌ها هم می‌رود و تندتند جزوه هم می‌نویسد! به کجا داریم می‌رویم؟... بگذریم.

یکی از ویژگی‌های دیگر روند آموزشی ویژه‌ی کنکور، تکیه بر «نکته‌های کنکوری» است. حتماً می‌دانید که جایگاه «نکته‌های کنکوری» در کلاس‌های کنکور، کتاب‌های کنکور (که کتاب‌های اندیشه‌سازان را هم شامل می‌شود!)، و حتی در برنامه‌های تلویزیونی شبکه‌ی آموزش صدا و سیما در مقوله‌ی کنکور و اساساً در «بسته‌ی فرهنگی کنکور» در جامعه، چه جایگاه رفیعی است. تأکید بر روش‌های بسیار خاص و ریزه‌کاری‌های میان متن و... باعث می‌شود که بخش بزرگی از تدریس در حوزه‌ی آموزش کنکور به ذکر نکته‌هایی از این دست اختصاص یابد. اما متأسفانه در پایان چنین نحوه‌ی آموزشی، معمولاً شاهد تربیت دانش‌آموختگانی هستیم که نکات و فرمول‌های ریزی مثلاً درباره‌ی چگونگی حل یک نوع معادله‌ی درجه‌ی دوم خاص یا نحوه‌ی محاسبه‌ی مشتق در حالتی خاص را حفظ کرده‌اند و به کار می‌گیرند و با آن مسأله حل می‌کنند، درحالی که نمی‌دانند مفهوم «مشتق» اساساً یعنی چه، بشر چه نیازی را حس کرده که اصلاً چیزی به نام «مشتق» را پدید آورده و اصلاً چنین چیزی به چه دردش می‌خورده و وقتی دارند از تابعی مشتق می‌گیرند، مفهوماً چه اتفاقی می‌افتد و چرا این اتفاق می‌افتد و... به عبارت دیگر، در پایان این روند آموزشی، ما با جوانانی مواجه می‌شویم که نقشه‌های مفهومی از «کل» را نگرفته‌اند، اما تعداد زیادی «جزء» بدون ارتباط و پراکنده فراگرفته‌اند. من این فرآیند را «نزدیک‌بینی ذهنی» نام نهاده‌ام و آن را از آفت‌های بزرگ آموزش در سیستم کنکور می‌دانم. آیا به جاست که فردا از نسلی که در راستای تقویت «نزدیک‌بینی ذهنی» تمرین داده شده‌اند، انتظار خلاقیت، سازماندهی دانش و آفرینندگی در عرصه‌ی جامعه‌ای که به آن وارد می‌شوند، داشته باشیم؟!

خوب، توجه به مطالبی از این دست، آرام آرام در طی مراحل حرکت اندیشه‌سازان شکل می‌گرفت. در ابتدای حرکت، ما (یعنی مجموعه‌ی مؤلفان همراه با مدیران مجموعه که بعضاً خودشان هم در عین حال مؤلف بودند) آدم‌هایی بودیم که دور هم جمع شده بودیم و تقریباً در هر کدام از ما، مجموعه‌ای از انگیزه‌های مختلف، با نسبت درصدهای مختلف یافت می‌شد. انجام فعالیت اقتصادی (همان پول درآوردن خودمان!)، دست یافتن به شهرت و جایگاه اجتماعی ویژه، فعالیت در عرصه‌ی دانش و فرهنگ و ارتباط داشتن با نسل جوان جامعه، شاید همه‌شان، با یک کمی این کم‌تر و آن بیش‌تر، در همه‌ی ما یافت می‌شدند. در عین حال، آن موقع کنار یکدیگر نشستیم که همین انگیزه‌ها را لیست کنیم، مسیری که در آینده می‌خواستیم برویم را دقیقاً ترسیم کنیم، یک قرار و مداری برای آینده بگذاریم و... همین‌طوری شروع کردیم به کار کردن (الان هم داریم از اعماق خاطراتمان بیرون می‌آوریم که آن موقع‌ها چه‌طوری بوده). تندباد پیشرفت و گسترش کار، ما را در هم پیچاند و تا بیابیم و به خودمان بجنبیم، دیدیم چند سال گذشته و اندیشه‌سازان در حوزه‌ی نشر آموزشی حوزه‌ی دبیرستان و پیش‌دانشگاهی، به گروه مؤسسات پیشرو و مرجع کشور پیوسته است. اما در حین این حرکت، همه‌ی ما به شدت «گرفتار» شده بودیم و سرمان را یک نفر دیگر می‌خاراند! دیگر فقط این مهم بود که «کار» پیش برود، و در این میان، تقریباً همه‌ی ما یک چیز خیلی مهم را فراموش کردیم؛ **خودمان** را! «خود» مان معلق شده بود در میان شرایطی که از بیرون، به ما تحمیل می‌شد و البته کسی جز خودمان هم در این مورد مقصر نبود؛ ضمن آن‌که در میان فشار جریان‌هایی که در آن‌ها دست و پا می‌زدیم، در طی این سال‌ها، «خود»‌هایمان هم شروع کردند به تغییر شکل دادن، بسته به شرایط هرکسی، یک جور. جایی که «خود» فراموش شده باشد، «همدیگر» که دیگر جای خود دارد! ما «همدیگر» را هم فراموش کردیم، و یک روز رسید که وقتی دور هم جمع شدیم، به زور همدیگر را می‌شناختیم. خیلی وقت بود که با هم حرف نزنده بودیم. خواستیم که حرف بزنیم؛ اما هرچه حرف می‌زدیم، حرف‌های همدیگر را هم نمی‌فهمیدیم، زبان‌هایمان هم عوض شده بود! همگی به فراخور شرایطی که در آن معلق بودیم، سن، وضعیت خانوادگی یا تحصیلی یا نیازهای دیگر و... خیلی تغییر کرده بودیم. به هر حال، این‌طوری که نمی‌شد؛ هرچه‌قدر هم که دیر شده باشد، بالاخره بایستی این‌بار دقیق معلوم می‌شد که برای چه داریم دور هم کار می‌کنیم. یکی از ما که به نظر می‌رسید نیازهای مالی و شهرتی‌اش پیش از این برآورده شده، میکروفون را گرفت و شروع کرد به یک سخنرانی آرمان‌گرایانه، که باید برای آموزش مملکت فلان کار را بکنیم و بهمان کار را بکنیم و کتاب را فلان‌طور بنویسیم و... [حالا به قول مادر بزرگم، گناه مردم را نشوریم؛ شاید هم نیازهایش برآورده نشده بوده، توقعش شاید کم‌تر شده بوده بنده خدا!] یکی دیگر از ما که در طی این سال‌های آخر، شهرتش دقیقاً در حوزه‌ی کنکور برایش مهم‌تر از سایر عوامل شده بود، کلی «استدلال» می‌کرد که کار کردن به همان شیوه‌ای که «کنکور» بطلبد، بهتر است و حتی ارزش آموزشی بالایی دارد و... یکی دیگر از ما که مشکلات مالی شدیدی داشت، ولی بنده‌ی خدا می‌ترسید اگر ابراز کند به مادی بودن متهم شود، هی با ایما و اشاره و این‌ها می‌خواست حالی مان کند که بابا، نمی‌شود به کنکور بی‌توجه بود؛ محصول متناسب با آن تولید نکنیم،

نمی‌فروشد و... یکی دیگر هم که اصلاً تعارف را کنار گذاشت و یک‌ضرب رفت سر این‌که در حال حاضر درآمد برایش مهم‌تر است و این قضیه خجالت که ندارد هیچ، واقعیت درونی و انگیزه‌ی اصلی مورد توجه همه در همه‌ی جاها است، فقط بعضی‌ها ادا درمی‌آورند و کتمان می‌کنند! یکی دیگر از آن گوشه‌نویز با مشت‌های گره کرده داشت تظاهرات می‌کرد و شعارهای ارزشی می‌داد و...، خلاصه... دیدنی بود آقا!

این‌جا برای «اندیشه‌سازان» نقطه‌ی گریباز فلسفی بود. نقطه‌ی پارادوکس بود؛ نقطه‌ی تناقض و تعارض بود. تأکید می‌کنم که «برای اندیشه‌سازان» این‌گونه بود؛ سرمایه‌گذاری و کار کردن در این حوزه فی‌نفسه هیچ اشکالی نداشت و ندارد. امروز اگر کسی پیدا شود که در حوزه‌ی تولید فولاد سرمایه‌گذاری کند و آن را به بهره‌برداری برساند، همه او را ستایش می‌کنند. این حوزه‌ی نشر آموزشی که هر چه باشد، به هر حال از جنس دانش است؛ سطح خیلی بالایی از دانش نباشد هم، بالاخره سرمایه‌گذاری در عرصه‌ی آن از خیلی عرصه‌های دیگر، فرهنگی‌تر است و از این حیث، به کار سایر مؤسسات در این حوزه ایرادی وارد نیست و این کار دارای جوانب مثبت زیادی هم هست. اگر اندیشه‌سازان هم از ابتدا همین نگاه و همین هدف را می‌داشت، امروز نمی‌توانست از این نظر ایرادی به کار خود وارد کند، ولی اندیشه‌سازان از ابتدا کلی شعارهای فیگور روشنفکری داده بود و آن‌ها را - به درست یا به غلط - هویت درونی خویش می‌دانست. این‌جا نقطه‌ای بود که باید می‌ایستاد و فکر می‌کرد. اگر آن شعارها، آن مقدمه‌ها، مؤخره‌ها، و متون مشابه آن‌ها را «آرمان» حقیقی خود می‌پنداشت، دیگر نمی‌توانست بعد از درک اشکالات این مسیر، چشمش را ببندد و همان‌طور جلو برود.

خوب..... حالا چی بالاخره؟!..... هیچی..... سلامتی!..... یا ما این وسط در تعامل با یکدیگر و در تعامل با جامعه‌ی دانش‌آموزی و جامعه‌ی کارشناسان و... به این نتیجه می‌رسیم که می‌توان یک راهکار بینابینی برای حل کردن این «تناقض» پیدا کرد که هم «آموزش» به آن نحو که شعارش را می‌دادیم را شامل بشود و ضمناً برخی اثرات منفی آموزشی حوزه‌ی کنکور را نیز بزداید، یا به این نتیجه می‌رسیم که راهی بینابینی یافت نمی‌شود؛ حالا یا ما توانایی پیدا کردنش را نداشته‌ایم، یا اساساً و ذاتاً این دو حوزه قابل جمع نبوده‌اند، یا هر دو! (پیش‌بینی اولیه‌ام هم این است که راه بینابینی پیدا نخواهد شد!) اگر نشود، بعد از آن، یا ما باید ژست روشنفکری را بگذاریم کنار و صراحتاً بگوییم که می‌خواهیم منحصراً بیزینس کنیم، یا بی‌تعارف باید بگوییم شما را به خیر و ما را به سلامت. اگر حتی فقط خودمان ایمان داشته باشیم به این‌که به اهدافی متفاوت می‌اندیشیده‌ایم، بایستی برویم برای دستیابی به آن هدف‌ها، قالب‌هایی جدید پیدا کنیم.

***

یک مباحثه‌ی دیگری هم که داشتیم، این بود که اگر کنکور اشتهایی کرد، ما نباید بگذاریم که او ما را شبیه خودش بکند. کنکور نباید ما را به دنبال خودش بکشد، این ما هستیم که باید کنکور را به دنبال خودمان بکشیم و اصلاحات اساسی را به آن تحمیل کنیم؛ آن‌چنان که کتاب‌های ادبیات اندیشه‌سازان پس از انتشار در اواخر دهه‌ی هفتاد و اوایل دهه‌ی هشتاد کردند و در تغییر نگرش بسته‌ی حافظه‌مدار و تفوق نگرش تحلیلی در طرح سؤالات ادبیات کنکور تأثیرگذار شدند، و نیز آن‌چنان که کتاب‌های اندیشه‌سازان در درسی تخصصی در اواسط دهه‌ی هفتاد، تلنگر تغییر نگرش را به طراحان کنکور وارد آوردند [اسم این یکی درس را نمی‌آورم که مثلاً جان خودم (!) ریا نشود (چون مؤلف اصلی آن مجموعه کتاب‌ها خودم بودم)!] در این راستا، با دوستان بحث‌های زیادی داشتیم؛ نظرات صائب آموزشی آن‌ها در بسیاری از حوزه‌ها، راه‌گشای دید آموزشی ما بود، و البته، برخی دیدگاه‌های ما را نیز بزرگوارانه و با حسن نظر پذیرفتند. چاره‌ی دیگری نیست، باید وقت بگذاریم و انرژی تا به یکدیگر بساییم، و هر کدام، از پاره حقیقت موجود در دیگری، اثری بپذیریم.

***

روزی که در سالن برگزاری مراسم اهدای جوایز کتاب‌های برگزیده‌ی پنجمین دوره‌ی جشنواره‌ی رشد وزارت آموزش و پرورش (که ویژه‌ی کتاب‌های آموزشی دوره‌ی دبیرستان بود) نشسته بودم، وقتی کتابی از اندیشه‌سازان، تندیس و لوح سپاس جشنواره را به خود اختصاص داد، البته شاد شدم، ولی بعد از خوانده شدن علت برگزیده شدن آن کتاب در بیانیه‌ی هیأت داوران، این شادی از لبانم به اعماق وجودم نفوذ کرد و بیش‌تر قدردان مؤلفان گرانقدر آن شدم:

«برای زبان ساده، صمیمی و بیان روشن کتاب؛ و به‌خاطر تلاش در جهت درونی کردن»

ارزش‌های فرهنگی - انسانی از طریق معرفی جاذبه‌ها و بایستگی‌های زبان فارسی.»

داشتم فکر می‌کردم که آیا می‌شود یک روزی بتوانیم در انتهای همین جمله، بگذاریم زبان انگلیسی، یک روز بتوانیم بگذاریم فیزیک، یا یک روز دیگر زیست‌شناسی، یا...؟!

نخ‌خیر، مثل این‌که این اندیشه‌سازانی‌ها را جان‌به‌جانشان کنی، ناف‌شان را با آرمان‌گرایی بریده‌اند! آقا، طلب «شفاف» کنید برای ما! مثل این‌که باز هم نتوانستیم مقدمه را خیلی به موضوع کتاب مربوط کنیم، حتی زورکی! اشکالی ندارد. فعلاً خداحافظ.

و سرسبز باشید و شادکام

توضیح درباره‌ی نمادهای مورد استفاده در این کتاب

STOP

ایستگاه‌های درس و نکته (جزوه‌ی درسی شما!)

در پاسخ‌نامه‌ی تشریحی این مجموعه، نکته‌های کلیدی و مهم در قالب ایستگاه‌های درس و نکته بیان شده‌اند که با مطالعه‌ی دقیق این ایستگاه‌ها، عصاره‌ی جان کتاب درسی همراه با نکته‌های مستتر در آن به کالبد شما منتقل می‌شود. این ایستگاه‌ها در واقع جزوه‌ی درسی شما هستند و با یادگیری آن‌ها مطمئن باشید کلیه‌ی مطالب و نکات لازم برای حل تست‌ها را بلد هستید. شاید نماد ایستگاه‌های درس و نکته برای بعضی از شما عجیب به نظر برسد اما آن‌هایی که سریال Breaking Bad را دیده‌اند^۱

می‌دانند جریان چیست! در این سریال که یکی از موفق‌ترین و پربیننده‌ترین سریال‌ها در سطح جهان است^۲، یک معلم شیمی زحمتکش و با اخلاق به نام آقای والتر وایت (Walter White) پس از انجام یک سری معاینات پزشکی، مطلع می‌شود که به سرطان ریه مبتلا شده است و پزشکان به او می‌گویند که چیز زیادی از

عمر او باقی نمانده است. تنها راه معالجه‌ی احتمالی وی، انجام درمان‌هایی بسیار پرهزینه است، اما او که یک معلم شیمی با حقوق نسبتاً پایینی است قادر به پرداخت چنین هزینه‌ی سنگینی نیست. آقای وایت که یک پسر معلول و همسری باردار دارد بسیار مستأصل شده و تصمیم می‌گیرد از آخرین تیری که در کمان دارد یعنی تخصص و اطلاعاتش در زمینه‌ی شیمی کمک گرفته و با تولید ماده‌ی مخدری به نام متامفتامین^۳ (شیشه) در یک آزمایشگاه زیرزمینی، هزینه‌ی درمان خود را تأمین کند. از قضا به دلیل تخصص آقای والتر وایت در کارهای آزمایشگاهی، کریستال‌های آبی رنگ تولید شده توسط او به شدت مورد استقبال باندهای قاچاق مواد مخدر قرار می‌گیرد. در ادامه، آقای والتر وایت طی ماجراهای جالبی به طور ناخواسته از سروکار داشتن با خرده فروش‌ها تا بالاترین رده‌های قاچاق مواد مخدر پیش می‌رود به طوری که او که قبل از بیماری‌اش معلمی زحمتکش، متعهد و خوش قلب و مهربان بود رفته رفته تبدیل به هیولایی قسی‌القلب می‌شود که حتی خطرناک‌ترین قاچاقچیان نیز از او حساب می‌برند! از جنبه‌ی شیمیایی، جذابیت این سریال در قسمت‌هایی است که آقای والتر وایت برای رهایی از مخمصه‌های گوناگون، از معلومات و تخصص خود در زمینه‌ی شیمی استفاده می‌کند. از تولید ماده‌ی منفجره‌ی فسفردار گرفته، تا تولید سم‌های مخصوص، استفاده از سلول الکتروشیمیایی گالوانی دست‌ساز برای راه‌اندازی خودروبی که باتری‌اش در بیابان برهوت خوابیده، استفاده از واکنش ترمیت برای شکستن قفل‌ها و زنجیرها، حل کردن جسد قربانیان در هیدروفلوئوریک اسید (HF) برای پاک کردن آثار جرم و .... همگی مواردی هستند که علاقه‌مندان به شیمی را به شدت مجذوب این سریال می‌کنند. در این سریال، آقای والتر وایت، که سعی دارد هویت اصلی‌اش فاش نشود در بازار تولید مواد مخدر از نام جعلی «هایزبرگ»^۴ استفاده می‌کند و با همین نام در میان قاچاقچیان به شهرت می‌رسد. در قسمتی از این سریال، پلیس مبارزه با مواد مخدر که از هویت واقعی هایزبرگ بی‌اطلاع و به شدت به دنبال دستگیری او است تنها سرنخی که از او دارد چهره‌ی نقاشی شده‌ی او توسط یک باند مکزیکی مواد مخدر است که به صورت رسم شده است. این سریال همچنین نشان می‌دهد که هایزبرگ (یا همان والتر وایت) علی‌رغم این که تبدیل به یک قاچاقچی حرفه‌ای و بی‌رحم شده، گاه و بیگاه چشمه‌هایی از روحیه‌ی معلمی خود را بروز می‌دهد و به بهانه‌های مختلف به آموزش اصول شیمی به دیگران می‌پردازد. به هر حال با توجه

۱- راستش هیچ نام فارسی که دقیقاً معادل نام انگلیسی این سریال باشد پیدا نکردم!

۲- در سال ۲۰۱۳، رکوردهای جهانی گینس، رکود «تحتین برانگیزترین سریال تلویزیونی تاریخ» را به خاطر دریافت ۹۹ درصدی رأی مثبت منتقدان به نام سریال Breaking Bad ثبت کرد.

3- Methamphetamine

۴- هایزبرگ (Heisenberg) در اصل نام یک دانشمند بسیار معروف آلمانی است که در جریان جنگ جهانی دوم در خدمت ارتش هیتلر بود و سعی در غنی‌سازی اورانیم و تولید بمب اتم برای ارتش نازی داشت.

به این که هایزبرگ با چهره‌ی ، نماد یک معلم شیمی کار کشته و نیز فردی بسیار مطلع در زمینه‌ی شیمی است و نیز به دلیل علاقه‌ی خاصی که خود بنده به این سریال دارم، تصمیم گرفتم از نماد هایزبرگ به عنوان نماد ایستگاه درس و نکته استفاده کنم. امیدوارم همان‌طور که هایزبرگ مراحل ترقی را در دنیای تجارت مواد مخدر به سرعت طی نمود شما نیز در دنیای مواد مخدر ... نه ببخشید! در دنیای علم به مراحل بالایی برسید.

۲- تست‌های بسیار مهم یا وی.آی.تی (Very Important Tests) ..... **V.I.T**

حتماً می‌دانید که در بعضی اماکن، جایگاه‌های ویژه‌ای را برای افراد بسیار مهم یعنی Very Important Person یا V.I.P مشخص می‌کنند. در این کتاب نیز تست‌های بسیار مهم را با علامت V.I.T به معنی Very Important Tests مشخص کرده‌ایم. این تست‌ها که با دقت و وسواس فراوان انتخاب شده‌اند تست‌هایی را نشان می‌دهند که حل آن‌ها برای شما بسیار حساس، حیاتی و مهم است و حل نکردن آن‌ها مساوی فاجعه! اگر وقت کافی برای حل همه‌ی تست‌های این کتاب را ندارید به شما اطمینان می‌دهیم که با حل تست‌های دارای این علامت (که صرف‌نظر از آزمون‌ها، حدود $\frac{1}{3}$ تست‌های این کتاب را شامل می‌شوند) تا حد زیادی به آمادگی لازم برای شرکت در آزمون‌ها می‌رسید و نگران حل سایر تست‌ها نباشید. همچنین نزدیک برگزاری کنکور سراسری (یعنی در ماه‌های اردیبهشت و خرداد) بسیاری از داوطلبان کنکور مطالب درسی را تا حدی فراموش کرده‌اند و در به در دنبال یک سری تست‌های مختصر و مفید هستند که با حل آن‌ها یک جمع‌بندی و یادآوری کلی داشته باشند. در این موارد هم تست‌های دارای علامت (**V.I.T**) بهترین منبع هستند. این تست‌ها، را طوری انتخاب کرده‌ایم که با حل آن‌ها، کلیه‌ی مطالب و نکات بخش مربوطه مجدداً شخم زده شوند (!) و در کوتاه‌ترین زمان ممکن، مطالب برای داوطلب یادآوری شود.

۳- طرح آموزش کارتونی ..... **V.I.T**

در این قسمت سعی کرده‌ایم برخی از مطالب و مفاهیم کلیدی مطرح شده در کتاب درسی را به زبان کارتونی بیان کنیم تا این مطالب و مفاهیم بهتر در ذهن و حافظه‌ی خوانندگان این کتاب جا بیفتند.

ایده و سوژه‌ی مطالب موجود در طرح‌های آموزشی کارتونی توسط مؤلف و اجرای آن‌ها توسط استاد گرامی جناب آقای امیرحسین داودی انجام گرفته است. البته در مواردی که ایده‌ی طرح از کتاب دیگری گرفته شده، نام منبع مربوطه در پاورقی آمده است.

۴- مناظره با دانش‌آموزان و سؤال‌های متداول دانش‌آموزی ..... **V.I.T**

یکی از مؤثرترین روش‌های آموزش، روش مباحثه یا مناظره‌ی علمی است. در این کتاب، گاهی مطالب به صورت یک بحث و مناظره‌ی زنده ارائه می‌شود. بدین ترتیب که یک معلم و سه دانش‌آموز حضور دارند که این سه دانش‌آموز نماینده‌ی سه سطح آموزشی متفاوت هستند.

 (صفر کیلومتر و بی دقت!) : این دانش‌آموز پایه‌ی درسی بسیار ضعیفی دارد و سؤالاتی که می‌پرسد بسیار مبتدیانه است.

 (متوسط و کاملاً معمولی) : سؤال‌هایی که این دانش‌آموز می‌پرسد از نظر کیفی در سطح متوسط و معمولی قرار دارند و متداول‌ترین سؤال‌هایی است که در کلاس‌های حضوری مطرح می‌شوند.

(تیز و عمیق و دقیق!): به هنگام مطالعه‌ی این کتاب اگر سؤال‌هایی که این دانش‌آموز مطرح می‌کند قبلاً به ذهن شما نیز رسیده باشد بدانید که در سطح علمی بسیار خوبی قرار دارید (بدهید برایتان اسفند دود کنند!) هنگامی که این دانش‌آموز سؤالی را مطرح می‌کند بهتر است برای چند لحظه، چشم خود را ببندید و سعی کنید که خود، سؤال مورد نظر را جواب دهید، سپس ادامه‌ی مطالب را مطالعه کنید. در این موارد شاید لازم باشد چند بار مطلب مربوطه را بخوانید.

🔥 = علایم کاریکاتوری میزان سختی تست‌ها

در پاسخ‌نامه‌ی تشریحی این کتاب، در کنار هر پاسخ تشریحی، علایمی را به کار برده‌ایم تا برای شما مشخص شود تستی را که درست یا غلط زده‌اید از نظر سختی در چه حدی است. بدین منظور از علایم کاریکاتوری زیر استفاده شده است:

🧐: تست آسان (زمان لازم: زیر ۳۰ ثانیه، احتمال درست زدن: بسیار زیاد)

این گونه تست‌ها شامل بازگویی عینی مطالب ساده‌ی کتاب درسی است و یک داوطلب، با پایه‌ی درسی متوسط و با آمادگی نسبتاً خوب، معمولاً این گونه تست‌ها را زیر ۳۰ ثانیه حل می‌کند. این گونه‌ها تست‌ها شامل مطالبی هستند که خیلی توی چشم هستند. مانند تست زیر که مربوط به کتاب شیمی سال دهم است:

مثال: اتم کدام عنصر در سومین لایه‌ی الکترونی خود دارای ۱۳ الکترون است؟

جواب: گزینه‌ی (۱)

برای حل این تست کافی است که آرایش الکترونی اتم عنصرهای پیشنهاد شده را رسم نمایید و ببینید کدامیک در لایه‌ی $n=3$ ، دارای ۱۳ الکترون است. اگر پاسخ تستی مانند این تست را بلد نیستید، بدانید که اصلاً آمادگی تست زدن را ندارید، پس بلافاصله تست‌ها را رها کرده و به مطالعه‌ی دقیق‌تر و عمیق‌تر ایستگاه‌های درس و نکته‌ی مربوطه بپردازید و پس از مسلط شدن کامل روی آن‌ها به ادامه‌ی حل تست‌ها مبادرت ورزید. در ضمن اگر این نوع تست‌ها را درست حل کرده‌اید، بدانید که اصلاً هنری نکرده‌اید!

😊: تست متوسط (زمان لازم: زیر یک دقیقه، احتمال درست زدن: زیاد)

یک داوطلب، با پایه‌ی درسی متوسط و با آمادگی نسبتاً خوب، این گونه تست‌ها را زیر یک دقیقه حل می‌کند و کم‌تر پیش می‌آید که این گونه تست‌ها را غلط بزند. اگر این نوع تست‌ها را غالباً اشتباه زده‌اید باید در مورد چگونگی مطالعه‌ی خود یا منبع مطالعه‌ای که انتخاب کرده‌اید تجدید نظر کنید و در برنامه‌ی درسی خود، وقت بیش‌تری را به درس شیمی اختصاص دهید.

🧐: تست سخت (زمان لازم: بیش از یک دقیقه، احتمال غلط زدن: زیاد)

یک داوطلب، با چه ویژگی؟ (اگر گفتید؟! بله، با پایه‌ی درسی متوسط و با آمادگی نسبتاً خوب، این گونه تست‌ها را معمولاً در زمانی بیش از یک دقیقه حل می‌کند و احتمال غلط زدن این گونه تست‌ها نسبتاً زیاد است. اگر این نوع تست‌ها را غالباً نادرست زده‌اید برای بالا بردن کیفیت درسی خود باید مطالب کتاب درسی و جزوه‌های آموزشی خود را دقیق‌تر و مفهومی‌تر بررسی کنید و با تکرار بیش‌تر، روی آن‌ها مسلط‌تر شوید. اگر از پس این نوع تست‌ها برآمده‌اید، از امیدهای کسب امتیاز بالاتر از ۹۰٪ در درس شیمی هستید.

🧐: تست خیلی سخت (زمان لازم: بیش از ۳ دقیقه، آن هم توسط سوپر(ستاره‌های کنکور!)

این نوع تست‌ها به اندازه‌ی مارهای جنگل‌های آمازون سمی و خطرناک هستند! زمان لازم برای حل این گونه تست‌ها توسط یک داوطلب معمولی به سمت بینهایت میل می‌کند! با توجه به آمار سازمان سنجش، می‌توان دریافت که هر ساله در کل کشور، فقط چیزی در

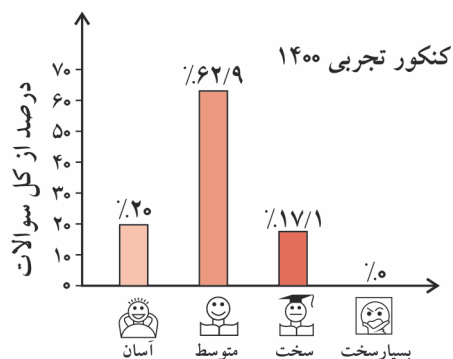
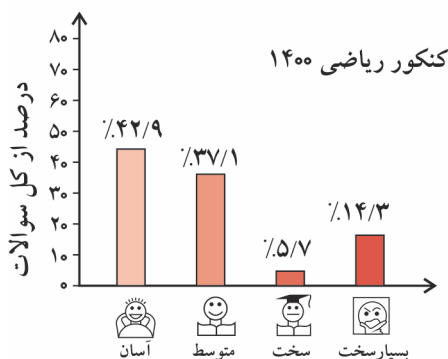
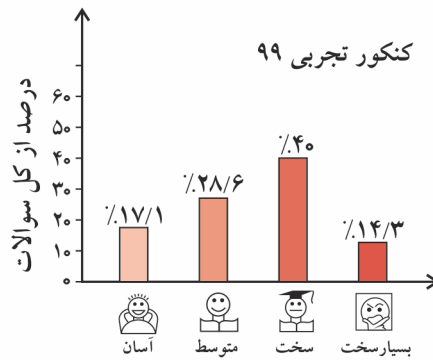
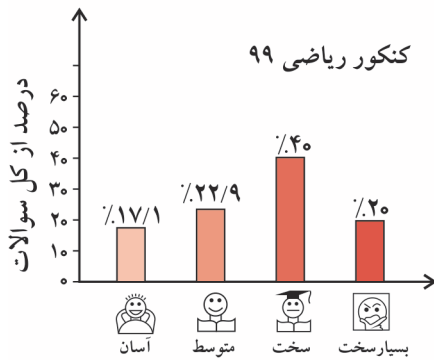
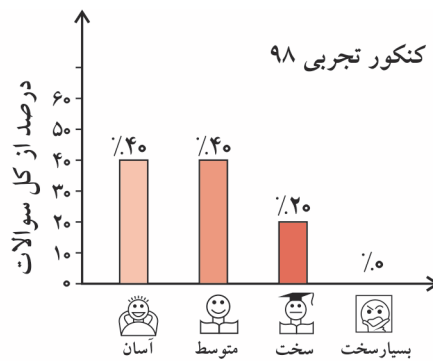
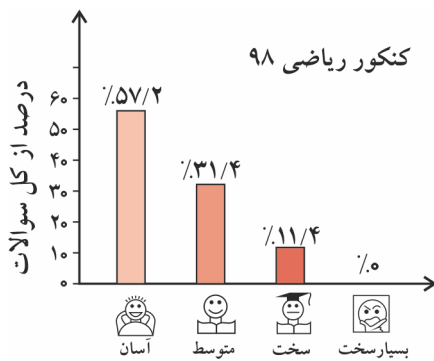
۱- البته راستش را بخواهید نمی‌دانم مارهای جنگل‌های آمازون سمی هستند یا نه!؟

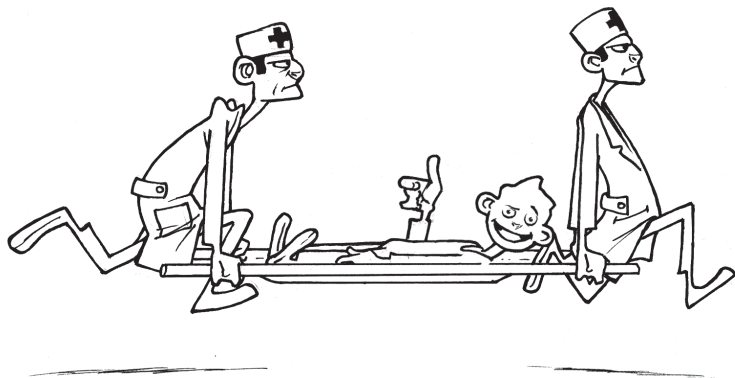
حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ داوطلب (یعنی سوپرستارهای کنکور!) موفق به حل این گونه تست‌ها می‌شوند. تازه! حتی این اعجوبه‌ها (!) نیز به زمانی حدود ۳ تا ۴ دقیقه برای حل این گونه تست‌ها نیاز دارند. اگر این نوع تست‌ها را درست زده‌اید و با توجه به پاسخنامه‌ی تشریحی جواب شما شانسی نبوده و با تجزیه و تحلیل درست به جواب رسیده‌اید، می‌توانید ادعا کنید که از نوابگان مندلیف و یا لوویس هستید! در این صورت شما یکی از امیدهای کسب مدال طلا (یعنی امتیاز ۱۰۰٪) در درس شیمی هستید.

اگر این گونه تست‌ها را حل نکرده‌اید یا غلط زده‌اید، هیچ جای نگرانی نیست، زیرا این امر بیانگر ضعفی در شما نیست (البته در کمال خضوع و فروتنی باید اعتراف کنید که نابغه هم نیستید!)، فقط توصیه می‌کنیم پاسخنامه‌ی تشریحی را به دقت بخوانید تا اگر مشابه آن در کنکور مربوط به شما بیاید، از پس آن برآید.

لازم به ذکر است که از نظر ما چنانچه یک سؤال نیاز به محاسبات بسیار وقت‌گیر و اعصاب‌خردکن داشته باشد هم، تست خیلی سخت محسوب می‌شود، پس تصور نکنید که در این گونه تست‌ها، الزاماً با یک معمای عجیب و غریب روبه‌رو می‌شوید!

درجه سختی تست‌های کنکور سراسری ۹۸، ۹۹ و ۱۴۰۰ به صورت زیر است:

بعضی از داوطلبان کنکور در وضعیت اورژانسی قرار دارند! یعنی به دلایل مختلف (از جمله دیر خریدن این کتاب و استفاده از آن در دقیقه ۹۰!) وقت و یا حوصله‌ی کافی برای حل و بررسی همه‌ی تست‌های این کتاب را ندارند. گاهی که این عزیزان ما را در جایی (مثلاً نمایشگاه کتاب یا نمایشگاه لوازم خانگی!) می‌بینند، گره‌یی به ابروان خود می‌اندازند و با حالتی عاقل‌اندر سفیه (!) می‌گویند: «وقت تنگ است و حجم کتابتان بسیار!»

اگر شما هم جزو این دسته داوطلبان هستید (که البته امیدواریم نباشید!) پیشنهاد می‌کنیم به ترتیب زیر عمل کنید:

- ۱- ابتدا به سراغ تست‌های تألیفی بروید. در آن جا در ابتدای هر مبحث (مثلاً مبحث موازنه‌ی واکنش‌های شیمیایی) تعدادی ایستگاه درس و نکته را به‌عنوان پیش نیاز معرفی کرده‌ایم. بدون معطلی ایستگاه‌های مربوطه را بخوانید (این کار از نان شب هم واجب‌تر است!).
  - ۲- بعد از خواندن ایستگاه‌های درس و نکته‌ی مربوط به هر مبحث، تست‌های **V.I.T** مربوط به همان مبحث را حل کنید.
- تبریک می‌گوییم! حالا شما آماده‌ی شرکت در کنکور سراسری هستید!

فصل ۱ - قدر هدایای زمینی را بدانیم

- ۱- موضوع انشاء: هدایای زمینی! ۲
- ۲- الگوها و روندها در رفتار مواد ۴
- زیرعنوان ۲ - ۱ - جدول دوره‌ای و موقعیت فلزها، نافلزها و شبه‌فلزها در آن ۴
- زیرعنوان ۲ - ۲ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای گروه ۱۴ ..... ۵
- زیرعنوان ۲ - ۳ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای دوره‌ی سوم ۶
- زیرعنوان ۲ - ۴ - مقایسه‌ی واکنش‌پذیری عنصرهای دوره‌ی دوم ۶
- زیرعنوان ۲ - ۵ - تست‌های مخلوط (از کل زیرعنوان‌ها) ۷
- زیرعنوان ۲ - ۶ - جدول ژانت ۱۰
- ۳- رفتار عنصرها و شعاع اتمی ۱۲
- زیرعنوان ۳ - ۱ - شعاع اتمی و تغییرات آن در جدول دوره‌ای ۱۲
- زیرعنوان ۳ - ۲ - فلزهای گروه اول ۱۳
- زیرعنوان ۳ - ۳ - فلزهای گروه دوم ۱۴
- زیرعنوان ۳ - ۴ - هالوژن‌ها ۱۵
- زیرعنوان ۳ - ۵ - تست‌های مخلوط (از کل زیرعنوان‌ها) ۱۶
- ۴ - دنیایی رنگی با عنصرهای دسته‌ی d ۱۹
- ۵- استخراج طلا! ۲۴
- ۶- عنصرها به چه شکلی در طبیعت یافت می‌شوند؟ ۲۵
- ۷- شناسایی کاتیون‌های آهن در یک نمونه ۲۶
- ۸- رقابت عنصرها در واکنش‌ها ۲۷
- ۹- استخراج فلزها (آهن، مس و ...) ۲۹
- ۱۰- دنیای واقعی واکنش‌ها ۳۰
- زیرعنوان ۱۰ - ۱ - مسائل درصد جرمی عنصرها در یک ترکیب معین ۳۰
- زیرعنوان ۱۰ - ۲ - مسائل درصد خلوص ۳۱
- زیرعنوان ۱۰ - ۳ - مسائل بازده درصدی ۳۳
- ۱۱- گنج‌های اعماق دریا ۳۸
- ۱۲- جریان فلز بین محیط زیست و جامعه ۳۹
- ۱۳- نفت، هدیه‌ای شگفت‌انگیز ۴۰

۴۰	۱۴- کربن، اساس استخوان بندی هیدروکربن ها
۴۱	۱۵- آلکان ها
۴۲	زیرعنوان ۱۵ - ۱ - خواص فیزیکی و شیمیایی آلکان های راست زنجیر
۴۴	زیرعنوان ۱۵ - ۲ - نامگذاری آلکان های شاخه دار
۴۵	زیرعنوان ۱۵ - ۳ - رسم ایزومری در آلکان ها
۴۶	زیرعنوان ۱۵ - ۴ - تست های مخلوط (از کل آلکان ها)
۵۱	۱۶- آلکن ها
۵۶	۱۷- آلکین ها
۵۸	۱۸- هیدروکربن های حلقوی
۶۱	۱۹- نفت، ماده ای که اقتصاد جهان را دگرگون ساخت
۶۳	۲۰- زغال سنگ و تأمین سوخت
۶۶	پاسخنامه کلیدی فصل ۱
۶۷	پاسخ های تشریحی فصل ۱

فصل ۲ - در پی غذای سالم

۲۵۰	۱- تغذیه ی مقدماتی!
۲۵۲	۲- دما و انرژی گرمایی
۲۵۴	۳- گرما، ظرفیت گرمایی و مسائل آن ها
۲۵۴	زیرعنوان ۳ - ۱ - تفاوت گرما با دما و انرژی گرمایی
۲۵۵	زیرعنوان ۳ - ۲ - ظرفیت گرمایی و گرمای ویژه
۲۵۷	زیرعنوان ۳ - ۳ - مسائل ظرفیت گرمایی و گرمای ویژه
۲۵۸	زیرعنوان ۳ - ۴ - مسائل یکسان شدن دمای دو جسم
۲۵۹	زیرعنوان ۳ - ۵ - مسائل تلفیق ظرفیت گرمایی و استوکیومتری
۲۶۰	زیرعنوان ۳ - ۶ - تست های مخلوط از کل زیرعنوان ها
۲۶۳	۴- سامانه، محیط، واکنش های گرماده و گرماگیر
۲۶۳	زیرعنوان ۴ - ۱ - تعاریف اولیه (ترموشیمی، سامانه، محیط، محتوای انرژی و آنتالپی)
۲۶۴	زیرعنوان ۴ - ۲ - واکنش های گرماگیر و گرماده و نمودار آن ها
۲۶۶	زیرعنوان ۴ - ۳ - پیش بینی علامت ΔH واکنش
۲۶۸	زیرعنوان ۴ - ۴ - یخچال صحرایی
۲۶۹	زیرعنوان ۴ - ۵ - عوامل تعیین کننده ی ΔH
۲۶۹	زیرعنوان ۴ - ۶ - تست های مخلوط از کل زیرعنوان ها
۲۷۲	۵- مسائل تلفیق ΔH و استوکیومتری
۲۷۵	۶- آنتالپی پیوند

- ۷- تعیین ΔH واکنش به کمک آنتالپی پیوند..... ۲۷۷
- زیرعنوان ۷ - ۱ - تست‌های غیرمحاسباتی مربوط به رابطه‌ی آنتالپی پیوند و ΔH واکنش..... ۲۷۷
- زیرعنوان ۷ - ۲ - مسائل تعیین ΔH واکنش به کمک آنتالپی پیوند..... ۲۷۹
- زیرعنوان ۷ - ۳ - تلفیق مسائل تعیین ΔH (به کمک آنتالپی پیوند) و استوکیومتری..... ۲۸۰
- زیرعنوان ۷ - ۴ - تست‌های مخلوط از کل زیرعنوان‌ها..... ۲۸۱
- ۸- گروه‌های عاملی و ادویه‌ها..... ۲۸۳
- زیرعنوان ۸ - ۱ - الکل‌ها و اترها..... ۲۸۳
- زیرعنوان ۸ - ۲ - آلدئیدها و کتون‌ها..... ۲۸۴
- زیرعنوان ۸ - ۳ - تست‌های مخلوط از کل زیرعنوان‌ها..... ۲۸۵
- ۹- ارزش سوختی..... ۲۸۷
- ۱۰- مسائل ارزش سوختی..... ۲۸۸
- ۱۱- آنتالپی سوختن..... ۲۹۰
- ۱۲- مسائل آنتالپی سوختن..... ۲۹۱
- ۱۳- گرماسنج لیوانی..... ۲۹۴
- ۱۴- مسائل گرماسنج لیوانی..... ۲۹۴
- ۱۵- قانون هس..... ۲۹۶
- زیرعنوان ۱۵ - ۱ - آشنایی اولیه با قانون هس و مطالب حفظی مربوطه..... ۲۹۶
- زیرعنوان ۱۵ - ۲ - محاسبه‌ی ΔH واکنش به کمک قانون هس..... ۲۹۸
- زیرعنوان ۱۵ - ۳ - تعیین گرمای واکنش به کمک آنتالپی‌های سوختن..... ۲۹۹
- زیرعنوان ۱۵ - ۴ - تلفیق مسائل هس و استوکیومتری..... ۲۹۹
- زیرعنوان ۱۵ - ۵ - تست‌های مخلوط از کل زیر عنوان‌ها..... ۳۰۰
- ۱۶- سینتیک شیمیایی..... ۳۰۵
- ۱۷- مفهوم سرعت واکنش و نمودارهای «مول - زمان»..... ۳۰۹
- زیرعنوان ۱۷ - ۱ - مفاهیم اولیه‌ی سرعت واکنش..... ۳۰۹
- زیرعنوان ۱۷ - ۲ - نمودارهای «مول - زمان» و تغییر سرعت واکنش..... ۳۱۰
- زیرعنوان ۱۷ - ۳ - تأثیر عوامل موثر بر سرعت واکنش روی منحنی‌های «مول - زمان»..... ۳۱۲
- زیرعنوان ۱۷ - ۴ - بازدارنده‌ها..... ۳۱۴
- زیرعنوان ۱۷ - ۵ - تست‌های مخلوط از کل زیرعنوان‌ها..... ۳۱۵
- ۱۸- مسائل سرعت واکنش..... ۳۲۰
- زیرعنوان ۱۸ - ۱ - مسائل سرعت واکنش (بازی با مول، گرم و ضریب‌های استوکیومتری)..... ۳۲۰
- زیرعنوان ۱۸ - ۲ - مسائل سرعت واکنش (بازی با حجم ظرف و تبدیل مول به غلظت یا بالعکس)..... ۳۲۱
- زیرعنوان ۱۸ - ۳ - مسائل سرعت واکنش (تلفیق استوکیومتری و سینتیک)..... ۳۲۲
- زیرعنوان ۱۸ - ۴ - مسائل سرعت واکنش (از نوع جدولی)..... ۳۲۳

.....	زیرعنوان ۱۸ - ۵ - مسائل سرعت واکنش (از نوع نموداری)	۳۲۳
.....	زیرعنوان ۱۸ - ۶ - مسائل سرعت واکنش (جرم مواد بر جای مانده در ظرف واکنش)	۳۲۵
.....	زیرعنوان ۱۸ - ۷ - مسائل سرعت واکنش (از نوع گلوله‌ای!)	۳۲۷
.....	زیرعنوان ۱۸ - ۸ - مسائل سرعت واکنش (تغییر شمار مول‌های موجود در ظرف یا تغییر حجم سامانه)	۳۲۸
.....	زیرعنوان ۱۸ - ۹ - مسائل سرعت واکنش (نیم عمر واکنش)	۳۲۹
.....	زیرعنوان ۱۸ - ۱۰ - تست‌های مخلوط (از کل مسائل سرعت واکنش)	۳۳۰
.....	۱۹- ردپای غذا	۳۳۷
.....	پاسخنامه کلیدی فصل ۲	۳۳۹
.....	پاسخ‌های تشریحی فصل ۲	۳۴۱

فصل ۳ - پوشاک، نیازی پایان‌ناپذیر

.....	۱- تاریخچه‌ی پوشاک، الیاف طبیعی و مصنوعی	۵۹۶
.....	۲- الیاف و درشت مولکول‌ها	۵۹۷
.....	۳- پلیمری شدن و مونومرهای دارای پیوند $C=C$	۵۹۹
.....	۴- پلی‌استرها، الکل‌ها، اسیدها و واکنش استری شدن	۶۰۷
.....	زیرعنوان ۴ - ۱ - الکل‌ها و انحلال‌پذیری آن‌ها در آب	۶۰۷
.....	زیرعنوان ۴ - ۲ - کربوکسیلیک اسیدها	۶۰۸
.....	زیرعنوان ۴ - ۳ - انحلال‌پذیری ویتامین‌ها در آب و چربی	۶۰۹
.....	زیرعنوان ۴ - ۴ - استرها و واکنش استری شدن	۶۱۰
.....	زیرعنوان ۴ - ۵ - پلی‌استرها	۶۱۳
.....	زیرعنوان ۴ - ۶ - تست‌های مخلوط از کل زیرعنوان‌ها	۶۱۵
.....	۵- پلی‌آمیدها، آمین‌ها و آمیدها	۶۲۱
.....	زیرعنوان ۵ - ۱ - آمین‌ها	۶۲۱
.....	زیرعنوان ۵ - ۲ - آمیدها	۶۲۲
.....	زیرعنوان ۵ - ۳ - پلی‌آمیدها	۶۲۳
.....	زیرعنوان ۵ - ۴ - تست‌های مخلوط از کل زیرعنوان‌ها	۶۲۶
.....	۶- پلیمرهای ماندگار و پلیمرهای تخریب‌پذیر	۶۳۲
.....	پاسخنامه کلیدی فصل ۳	۶۳۶
.....	پاسخ‌های تشریحی فصل ۳	۶۳۷
.....	تست‌های کنکور ۱۴۰۰ داخل و خارج از کشور با پاسخ تشریحی	۷۳۳

فصل اول

درس هدایای زمینی را بدانیم

خانم‌ها، آقایان (لیدیز آند جنٹلمین!) ضمن عرض سلام با سوت داور، فصل اول کتاب شیمی یازدهم مبتکران را شروع می‌کنیم! سوژه‌ی اصلی این فصل، ذخایر زیرزمینی یا به قول کتاب درسی، هدایای زمینی است که عمدتاً شامل معادن (مانند معدن طلا، مس، آهن و ...) و نیز ذخایر نفتی می‌شود. وجود مباحثی همچون شعاع اتمی، واکنش‌پذیری، مقایسه‌ی خواص عنصرها، مسائل درصد خلوص و بازده درصدی و نیز آلکان‌ها و هیدروکربن‌ها این فصل را تبدیل به فصلی تست خیز (!) کرده که طراحان کنکور سراسری به شدت به آن سمپاتی دارند!

شاید از تعداد تست‌های این فصل که نزدیک به ۴۰۰ تست است وحشت کرده باشید. ولی باید بدانید که دنیا جای ترسوها نیست! دنیا جای افرادی است که با درایت و با توجه به شرایط وقتی و درسی خود، نحوه‌ی مطالعه‌ی این کتاب را «مدیریت» می‌کنند. حالا این که

گفتم یعنی چه؟ ببینید، اگر دانش‌آموز

سال یازدهم هستید طبیعتاً از

همان ابتدای سال به مرور

مطالب این کتاب را می‌خوانید

و وقت کافی دارید پس تکلیف‌تان

معلوم است. کافی است که با

کلاس و معلم‌تان پیش بروید

و در هر مبحث ابتدا ایستگاه‌های

درس و نکته را بخوانید. سپس

تست‌های **V.I.T**، و در پایان،

تست‌های «بدون علامت»

را حل کنید. اما اگر دانش‌آموز

سال دوازدهم یا داوطلب کنکور

هستید باید کمی سیاست مدارانه‌تر

عمل کنید. بدین ترتیب که به هر

مبحث که می‌رسید ابتدا ایستگاه‌های

درس و نکته‌ی مربوطه را بخوانید. سپس تست‌های **V.I.T** مربوط به همان مبحث را حل کنید. این کار را

در مورد همه‌ی مباحث این فصل انجام دهید تا به پایان فصل برسید. **تا همین جا می‌شود گفت که موفقیت بزرگی**

نصیب شما شده است و به آمادگی خوبی در این فصل رسیده‌اید. از این به بعد، مطالعه شما جنبه‌ی

محکم‌کاری به خود می‌گیرد. در گام بعدی مجدداً به ابتدای فصل برگردید و تست‌های بدون علامت را حل کنید.

فصل اول - قدر هدایای زمینی را بدانیم

تست‌های این فصل را در ۲۰ عنوان زیر ارائه می‌دهیم:

- ۱- موضوع انشاء: هدایای زمینی!
  - ۲- الگوها و روندها در رفتار مواد
    - زیرعنوان ۱-۲ - جدول دوره‌ای و موقعیت فلزها، نافلزها و شبه‌فلزها در آن
    - زیرعنوان ۲-۲ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای گروه ۱۴
    - زیرعنوان ۳-۲ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای دوره‌ی سوم
    - زیرعنوان ۴-۲ - مقایسه‌ی واکنش‌پذیری عنصرهای دوره‌ی دوم
    - زیرعنوان ۵-۲ - تست‌های مخلوط (از کل زیرعنوان‌ها)
    - زیرعنوان ۶-۲ - جدول ژانت
  - ۳- رفتار عنصرها و شعاع اتمی
    - زیرعنوان ۱-۳ - شعاع اتمی و تغییرات آن در جدول دوره‌ای
    - زیرعنوان ۲-۳ - فلزهای گروه اول
    - زیرعنوان ۳-۳ - فلزهای گروه دوم
    - زیرعنوان ۴-۳ - هالوژن‌ها
    - زیرعنوان ۵-۳ - تست‌های مخلوط (از کل زیرعنوان‌ها)
  - ۴- دنیایی رنگی با عنصرهای دسته‌ی d
  - ۵- استخراج طلا!
  - ۶- عنصرها به چه شکلی در طبیعت یافت می‌شوند؟
  - ۷- شناسایی کاتیون‌های آهن در یک نمونه
  - ۸- رقابت عنصرها در واکنش‌ها
  - ۹- استخراج فلزها (آهن، مس و ...)
- ۱۰- دنیای واقعی واکنش‌ها
    - زیرعنوان ۱-۱۰ - مسائل درصد جرمی عنصرها در یک ترکیب معین
    - زیرعنوان ۲-۱۰ - مسائل درصد خلوص
    - زیرعنوان ۳-۱۰ - مسائل بازده درصدی
  - ۱۱- گنج‌های اعماق دریا
  - ۱۲- جریان فلز بین محیط زیست و جامعه
  - ۱۳- نفت، هدیه‌ای شگفت‌انگیز
  - ۱۴- کربن، اساس استخوان‌بندی هیدروکربن‌ها
  - ۱۵- آلکان‌ها
    - زیرعنوان ۱-۱۵ - خواص فیزیکی و شیمیایی آلکان‌های راست زنجیر
    - زیرعنوان ۲-۱۵ - نامگذاری آلکان‌های شاخه‌دار
    - زیرعنوان ۳-۱۵ - رسم ایزومری در آلکان‌ها
    - زیرعنوان ۴-۱۵ - تست‌های مخلوط (از کل آلکان‌ها)
  - ۱۶- آلکن‌ها
  - ۱۷- آلکین‌ها
  - ۱۸- هیدروکربن‌های حلقوی
  - ۱۹- نفت، ماده‌ای که اقتصاد جهان را دگرگون ساخت
  - ۲۰- زغال سنگ و تأمین سوخت

۱ - موضوع انشاء: هدایای زمینی!

تطابق با متن کتاب درسی: تست‌های این قسمت مربوط به صفحه‌های ۱ تا ۶ کتاب درسی هستند. یعنی از ابتدای کتاب درسی تا سر تیتر «الگوها و روندها در رفتار مواد و عنصرها» در صفحه‌ی ۶ کتاب درسی.

پیش‌نیاز: قبل از حل تست‌های این قسمت، لازم است ایستگاه درس و نکته‌ی (۱-۱) را مطالعه بفرمایید.

V.I.T ۱- در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

آ- گسترش صنعت خودرو مدیون شناخت و دسترسی به موادی به نام نیمه رساناها است.

ب- به تقریب جرم کل مواد در کره‌ی زمین ثابت است.

پ- این باور که «هر چه میزان بهره برداری از منابع یک کشور بیش تر باشد، آن کشور توسعه یافته‌تر است» لزوماً درست نیست.

ت- امروزه ترتیب میزان مصرف ذخایر به صورت: مواد معدنی < فلزها < سوخت‌های فسیلی است.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲- در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

آ- کشف و درک خواص یک ماده‌ی جدید پرچم دار توسعه‌ی پایدار است.

ب- انسان‌های پیشین فقط از برخی مواد طبیعی مانند چوب، سنگ، خاک، سفال، پشم و پوست بهره می‌بردند.

پ- شیمی‌دان‌ها دریافته‌اند که گرما دادن به مواد و افزودن آن‌ها به یکدیگر همواره سبب بهبود خواص آن‌ها می‌شود.

ت- با گسترش دانش تجربی، شیمی‌دان‌ها به رابطه‌ی میان خواص مواد با عنصرهای سازنده‌ی آن‌ها پی بردند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳- در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

- آ- رشد و گسترش تمدن بشری در گروهی کشف و شناخت مواد جدید است.
- ب- انسان‌های پیشین فقط می‌توانستند موادی مانند سفال را تولید و برخی فلزها را نیز استخراج کنند.
- پ- توانایی انسان در تولید موادی مانند نفت از عنصرهای سازنده‌ی آن، به او این امکان را داده است تا سر پناهی ایمن و گرم برای زندگی خود فراهم سازد.

ت- امروزه، با رشد و توسعه‌ی فناوری، هزاران عنصر تهیه و تولید شده که زندگی مدرن و پیچیده‌ی امروزی را ممکن کرده است.

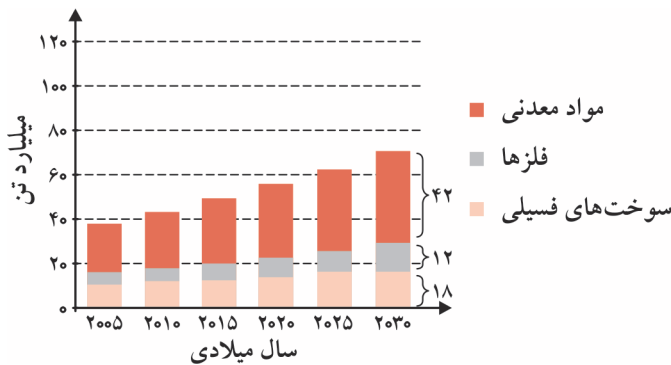
۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۴- در میان موارد زیر چند عبارت درباره‌ی تولید دوچرخه درست هستند؟

- آ- منبع اولیه برای تولید تایر آن، عنصرهایی است که از معادن رو باز استخراج می‌شوند.
- ب- اغلب مواد (طبیعی و ساختگی) لازم برای تولید آن از کره‌ی زمین به دست می‌آیند.
- پ- در تولید ورقه‌های فولادی و تایر دوچرخه، برخی مواد دور ریخته می‌شوند.
- ت- با گذشت زمان، قطعه‌های دوچرخه پوسیده شده و در طبیعت رها و یا به چرخه‌ی بازیافت باز می‌گردند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۵- با توجه به نمودار روبه‌رو که میزان تولید یا مصرف نسبی برخی مواد را در جهان نشان می‌دهد، در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

آ- در سال ۲۰۱۵ به تقریب ۸ میلیارد تن فلز در جهان استخراج و مصرف شده است.

ب- از سال ۲۰۰۵ به بعد، همواره میزان تولید مواد معدنی از مجموع میزان تولید فلزها و سوخت‌های فسیلی بیش‌تر بوده است.

پ- از سال ۲۰۰۵ به بعد، میزان تولید سوخت‌های فسیلی در مقایسه با دو مورد دیگر، کم‌ترین سرعت رشد را دارد.

ت- میزان تولید مواد معدنی در سال ۲۰۳۰ به تقریب به دو برابر میزان آن در سال ۲۰۰۵ خواهد رسید.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

پارازیت: یکی از عبارت‌های تست بعدی مربوط به شکل (۲) در صفحه‌ی ۵ کتاب درسی است. آرم که به این شکل نگاه می‌کند غم بار می‌گیرد به فرا! ... فوب نگاه کنی، همه کارو گرفته‌اند به جز کشورمان ایران! (و البته چند کشور معرود دیگر). همین‌طور پیش برود می‌ترسم دفعه‌ی بعد کارو که هیچ، کارت دعوت هم به ما نره‌ند! ... آه، آه، ببینید چه می‌کنه این چین و استرالیا! همه‌ی کاروها را هاپولی فرموده‌اند!

۶- **V.I.T** در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

- آ- منبع تولید استکان‌های شیشه‌ای، خاک چینی است.
- ب- فولاد لازم برای تولید قاشق‌ها، به صورت سنگ معدن استخراج می‌شود.
- پ- میوه‌ها و سبزیجاتی که می‌خوریم با استفاده از کودهای پتاسیم، نیتروژن و فسفر دار رشد کرده‌اند.
- ت- زمین انباری از ذخایر ارزشمند است که بی‌هیچ منتی به طور یکسان توزیع شده‌اند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۷- **V.I.T** در کدام گزینه، تنها نیمی از پرسش‌های زیر به درستی پاسخ داده شده‌اند؟

- آ- پراکندگی عنصرها در زمین، دلیل پیدایش چه چیزی می‌تواند باشد؟
- ب- عنصرهای اصلی سازنده‌ی کودها چه هستند؟
- پ- منبع تأمین نمک خوراکی چیست؟
- ت- منبع تهیه‌ی شیشه چیست؟

- (۱) تمدن‌های آغازین - سدیم، نیتروژن و گوگرد - دریا - خاک چینی
- (۲) تجارت جهانی - پتاسیم، نیتروژن و فسفر - خشکی و دریا - شن و ماسه
- (۳) تمدن‌های آغازین - سدیم، نیتروژن و فسفر - خشکی و دریا - خاک چینی
- (۴) تجارت جهانی - پتاسیم، نیتروژن و گوگرد - دریا - شن و ماسه

۲ - الگوها و روندها در رفتار مواد

تطابق با متن کتاب درسی: تست‌های این قسمت مربوط به صفحه‌های ۶ تا ۱۰ کتاب درسی هستند. یعنی از سر تیتر «الگوها و روندها در رفتار مواد و عنصرها» در صفحه‌ی ۶ تا سر تیتر «رفتار عنصرها و شعاع اتم» در صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی.

اعلامیه!

نظر به درهم و برهم بودن مطالب موجود در صفحه‌های ۶ تا ۱۰ کتاب درسی (البته سایر قسمت‌های کتاب درسی نیز دست کمی از این چند صفحه ندارند!)، تصمیم گرفتیم مطالب مربوطه را به پنج زیرعنوان تقسیم کنیم و تست‌های هر کدام را جداگانه مطرح کنیم. توجه داشته باشید که زیرعنوان‌های مورد نظر تیتر و آدرس جداگانه‌ای در کتاب درسی ندارند به همین دلیل ترجیح دادیم تست‌های آن‌ها را در قالب «زیرعنوان» ارایه دهیم.

به هر حال، زیر عنوان‌های مورد نظر عبارتند از: ۱ - ۲ - جدول دوره‌ای و موقعیت فلزها، نافلزها و شبه‌فلزها در آن

۲ - ۲ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای گروه ۱۴

۲ - ۳ - مقایسه‌ی خواص عنصرهای دوره‌ی سوم

۲ - ۴ - مقایسه‌ی واکنش‌پذیری عنصرهای دوره‌ی دوم

۲ - ۵ - تست‌های مخلوط (از کل زیرعنوان‌ها)

زیرعنوان (۱ - ۲) جدول دوره‌ای و موقعیت فلزها، نافلزها و شبه‌فلزها در آن

پیش‌نیاز: قبل از حل تست‌های این قسمت، لازم است ایستگاه‌های درس و نکته‌ی (۱ - ۲) تا (۱ - ۵) را مطالعه بفرمایید.

۸- مهم‌ترین ویژگی دانشمندان برجسته و بزرگ در علم شیمی کدام است؟

(۱) دقت در مشاهده‌ی مواد و قابلیت طراحی آزمایش‌های دقیق و هوشمندانه

(۲) درک الگوها و روندها و روابط بین آن‌ها

(۳) جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات برای ایجاد توسعه‌ی پایدار

(۴) ارایه‌ی روش‌های مناسب برای بهره‌برداری از هدایای زمینی

۹- کدام گزینه تعریف بهتری از علم شیمی ارایه می‌دهد؟

(۱) مطالعه‌ی هدف‌دار، منظم و هوشمندانه‌ی رفتار عنصرها و مواد برای یافتن روندها و الگوهای رفتار فیزیکی و شیمیایی آن‌ها

(۲) بررسی دقیق مواد از طریق مشاهده هوشمندانه‌ی آن‌ها و انجام آزمایش‌های گوناگون و دقیق

(۳) برقراری ارتباط میان داده‌ها و اطلاعات درباره‌ی ویژگی‌ها و خواص مواد

(۴) تشخیص عنصرها و روش‌های استخراج آن‌ها به همراه بررسی تأثیر آن‌ها بر محیط زیست و نیز شیوه‌های حفظ و نگهداری منابع طبیعی

برین وسیله اعلام می‌گردد که تست بعدی مربوط به «درس شیمی» است نه یکی از «دروس عمومی» در کنگورا! به هر حال نوه‌ی ارایه‌ی مطلب در کتاب درسی توری

است که مه‌بوریم تست‌های این پهنی را نیز طرح کنیم!

۱۰- براساس کدام گزینه می‌توان به رمز و راز هستی پی برد؟

(۱) یافتن اطلاعات بیش‌تر و دقیق‌تر درباره‌ی ویژگی‌ها و خواص مواد

(۲) برقراری ارتباط میان داده‌ها و اطلاعات و یافتن الگوها و روندها

(۳) استفاده‌ی بهینه از هدایای زمینی

(۴) شناسایی ساختار دقیق هدایای خدادادی

۱۱- در میان موارد زیر چند عبارت درباره‌ی جدول دوره‌ای عنصرها درست هستند؟

آ- نمایشی بی‌نظیر از چیدمان عنصرها بوده و همانند یک نقشه‌ی راه برای شیمی‌دان‌هاست.

ب- به شیمی‌دان‌ها کمک می‌کند تا حجم انبوهی از مشاهده‌ها را سازمان دهی و تجزیه و تحلیل کنند.

پ- کمک می‌کند تا الگوهای پنهان در رفتار عنصرها آشکار شود.

ت- براساس بنیادی‌ترین ویژگی عنصرها، یعنی خواص فیزیکی و شیمیایی آن‌ها چیده شده است.

ث- فلزها، نافلزها و شبه فلزها هر یک در گروه‌های جداگانه‌ای جای داده شده‌اند.

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

۱۲- خواص فیزیکی شبه‌فلزها ..... بوده، در حالی که رفتار شیمیایی آن‌ها ..... است.

(۲) بیش‌تر به فلزها شبیه - بیش‌تر شبیه نافلزها

(۱) همانند فلزها - بیش‌تر به نافلزها شبیه

(۴) بیش‌تر به فلزها شبیه - همانند نافلزها

(۳) همانند فلزها - همانند نافلزها

V.I.T ۱۳-

در میان موارد زیر چند عبارت درباره‌ی جدول دوره‌ای عنصرها درست هستند؟
 آ- هر چند برای شیمی‌دان‌ها بسیار مفید است اما نمی‌تواند الگوهای پنهان در رفتار عنصرها را آشکار کند.
 ب - عنصرها در آن، براساس بنیادی‌ترین ویژگی آن‌ها یعنی جرم اتمی چیده شده‌اند.
 پ - شامل ۷ دوره و ۱۸ گروه است.
 ت - عنصرهایی که شمار الکترون‌های لایه‌ی ظرفیت آن‌ها مشابه است، در یک دوره جای گرفته‌اند.
 ث - عنصرهای موجود در آن را می‌توان در دو دسته‌ی فلز و نافلز جای داد.

- ۱ (۱)   ۲ (۲)   ۳ (۳)   ۴ (۴)

زیرعنوان (۲ - ۲) مقایسه‌ی خواص عنصرهای گروه ۱۴

پیش‌نیاز: قبل از حل تست‌های این قسمت، لازم است ایستگاه درس و نکته‌ی (۱ - ۶) را مطالعه بفرمایید.

V.I.T ۱۴-

با توجه به ستون روبه‌رو که نحوه‌ی قرارگیری عنصرهای گروه ۱۴ را در جدول دوره‌ای عنصرها نشان می‌دهد، عبارت‌های آ، ب، پ و ت به ترتیب متعلق به کدام عنصرها می‌توانند باشند؟

گروه ۱۴

- A
- B
- C
- D
- E

آ- رسانایی الکتریکی کمی دارد.
 ب - در واکنش با دیگر عنصرها الکترون از دست می‌دهد.
 پ - در واکنش با دیگر اتم‌ها الکترون به اشتراک می‌گذارد و به آرایش الکترونی گاز نجیب آرگون می‌رسد.
 ت - در اثر ضربه، شکل آن تغییر می‌کند اما خرد نمی‌شود.

- (۱) B, C, D   (۲) C, E, B
 (۳) B, D, D   (۴) C, E, C, B

۱۵- در چند مورد از موارد زیر، ویژگی بیان شده با آرایش الکترونی آخرین زیرلایه‌ی اتم عنصر مربوطه مطابقت دارد؟

آ- شکننده است و بر اثر ضربه خرد می‌شود ($4p^2$)   ب - در واکنش با دیگر اتم‌ها الکترون از دست می‌دهد. ($5p^2$)

پ - رسانایی الکتریکی کمی دارد. ($3p^2$)   ت - جامدی شکل‌پذیر است. ($6p^2$)

ث - سطح آن تیره است. ($2p^2$)

- ۱ (۱)   ۲ (۲)   ۳ (۳)   ۴ (۴)

V.I.T ۱۶-

هر یک از ویژگی‌های زیر به ترتیب در مورد چند عنصر از عنصرهای گروه ۱۴ (در دوره‌های ۲ تا ۶) صدق می‌کند؟
 آ- رسانایی گرمایی ندارد.
 ب - در واکنش با دیگر اتم‌ها الکترون می‌گیرد.

پ - در اثر ضربه خرد می‌شود.   ت - رسانایی الکتریکی کمی دارد.

- (۱) ۲, ۳, ۳   (۲) ۱, ۳, ۲   (۳) ۲, ۳, ۳   (۴) ۱, ۲, ۳

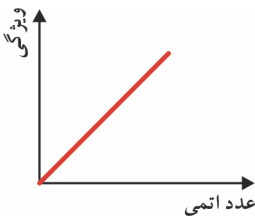
V.I.T ۱۷-

نمودار روبه‌رو را به تغییر تقریبی چند ویژگی (از میان ویژگی‌های زیر) در عنصرهای گروه ۱۴ می‌توان نسبت داد؟
 آ- قابلیت تشکیل کاتیون

ب - تفاوت شمار الکترون‌های دارای $l=0$ با شمار الکترون‌های دارای $l=1$

پ - خصلت شبه‌فلزی

ت - رسانایی الکتریکی

- ۱ (۱)   ۲ (۲)   ۳ (۳)   ۴ (۴)

۱۸- در میان موارد زیر چند مورد، عبارت زیر را به درستی پر می‌کنند؟

«..... عنصر گروه ۱۴، ..... است»

آ- سومین - دارای خاصیت شبه‌فلزی

ب - چهارمین - متعلق به دوره‌ی چهارم جدول دوره‌ای عنصرها

ت - نخستین - در واکنش با اتم‌های دیگر متمایل به گرفتن الکترون

- ۱ (۱)   ۲ (۲)   ۳ (۳)   ۴ (۴)

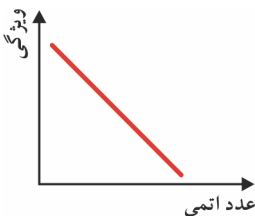
V.I.T ۱۹-

در میان ویژگی‌های زیر، نمودار روبه‌رو مربوط به تغییر تقریبی چند ویژگی در عنصرهای گروه ۱۴ می‌تواند باشد؟
 آ- رسانایی گرمایی

ب - شکل‌پذیری

پ - تمایل به از دست دادن الکترون در واکنش‌ها

ث - شکنندگی

- ۱ (۱)   ۲ (۲)   ۳ (۳)   ۴ (۴)

زیر عنوان (۲ - ۳) مقایسه‌ی خواص عنصرهای دوره‌ی سوم

پیش‌نیاز: قبل از حل تست‌های این قسمت، ایستگاه درس و نکته‌ی (۱ - ۷) را به دقت مطالعه بفرمایید.

۲۰. در میان موارد زیر چند عبارت درباره‌ی عنصرهای دوره‌ی سوم درست هستند؟ **V.I.T**
- آ- دو تای آن‌ها به قدری فعال هستند که باید در آب نگهداری شوند. ب- دو تای آن‌ها زرد رنگ هستند.
پ- چهار تای آن‌ها سطح صیقلی دارند. ت- سه تای آن‌ها بر اثر ضربه خرد می‌شوند.
- ۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

۲۱. در میان موارد زیر چند عبارت درباره‌ی عنصرهای دوره‌ی سوم درست هستند؟ **V.I.T**

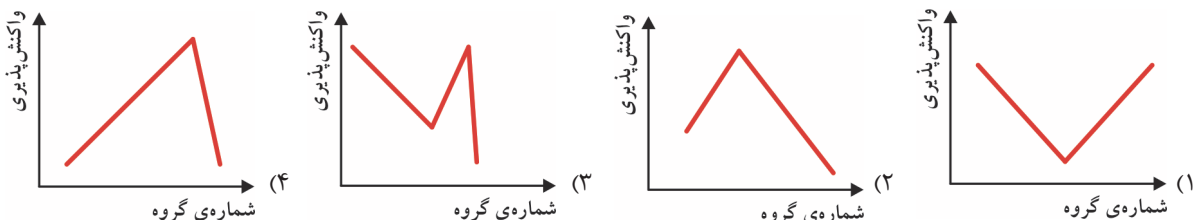

- همه‌ی فلزهای موجود در این دوره نسبت به فلزهای پایین خود در جدول دوره‌ای، خصلت فلزی کم‌تری دارند.
● شبه‌فلز موجود در این دوره، به لحاظ فیزیکی تشابه خواص چندانی با عنصر زیرین خود ندارد.
● در دمای اتاق، شامل دو عنصر گازی شکل و شش عنصر جامد است.

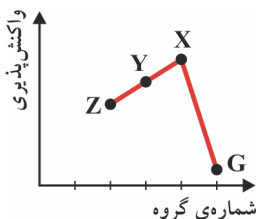
● در این دوره نمودار تقریبی رسانایی گرمایی بر حسب شمار الکترون‌های لایه‌ی ظرفیت به صورت

۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

۲۲. کدام نمودار بیان‌گر تغییر تقریبی واکنش‌پذیری کلیه‌ی عنصرهای دوره‌ی سوم جدول دوره‌ای است؟

۲۳. با توجه به نمودار روبه‌رو که مربوط به برخی از عنصرهای دوره‌ی سوم جدول دوره‌ای است، در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

- آ- عنصر G یک شبه فلز است.
ب- اتم عنصر Y تمایل دارد با از دست دادن دو الکترون به آرایش الکترونی گاز نجیب دوره‌ی قبل از خود برسد.

پ- عنصر X نسبت به عنصر بالایی خود در جدول دوره‌ای، واکنش‌پذیری کم‌تری دارد.
ت- عنصرهای X و Y هر دو زرد رنگ هستند.

۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

۲۴. کدام گزینه در مورد عنصری از دوره‌ی سوم که دارای ۵ الکترون در آخرین زیرلایه‌ی اتم خود است، درست می‌باشد؟

- ۱) گازی زرد رنگ است که در گروه خود بیش‌ترین خصلت نافلزی را دارد.
۲) فقط با عنصرهایی واکنش می‌دهد که میل به دادن الکترون و تبدیل شدن به کاتیون دارند.
۳) در ساختار لوویس مولکول حاصل از واکنش آن با شبه فلز هم دوره خود، ۲۴ الکترون ناپیوندی وجود دارد.
۴) در آرایش الکترونی اتم آن، ۱۰ الکترون وجود دارد که برای آن‌ها $n+1=3$ است.

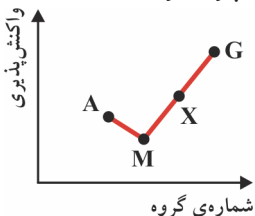
زیر عنوان (۲ - ۴) مقایسه‌ی واکنش‌پذیری عنصرهای دوره‌ی دوم

پیش‌نیاز: قبل از حل تست‌های این قسمت، لازم است ایستگاه درس و نکته‌ی (۱ - ۸) را به دقت مطالعه بفرمایید.

۲۵. در کدام گزینه، مقایسه‌ی واکنش‌پذیری عنصرها به درستی انجام شده است؟ **V.I.T**

- ۱) $Li > Be > B > C > N_2$ (۱) ۲) $B > C < N_2 < O_2$ (۲) ۳) $Be < B < C < N_2$ (۳) ۴) $N_2 < C < O_2 < F_2$ (۴)

۲۶. با توجه به نمودار روبه‌رو که مربوط به برخی از عنصرهای دوره‌ی دوم جدول دوره‌ای است، در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟ **V.I.T**

آ- اتم عنصر X، دارای دو الکترون با $I=1$ است.

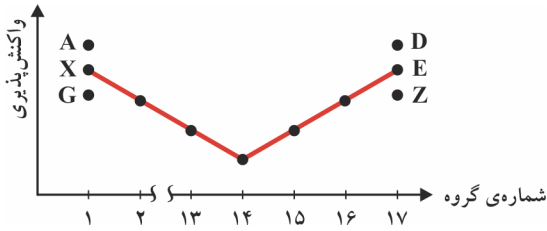
- ب- یون A^{3+} دارای آرایش الکترونی هشتایی (اوکتت) است.
پ- ترکیب عنصرهای M و G می‌تواند به صورت MG_2 یا MG_3 باشد.
ت- عنصرهای M، X و G در طبیعت به صورت آزاد یافت می‌شوند.

۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

پارازیت: طی یک سافتار شکنی شیاعانه (!) تصمیم گرفتیم تست بعری را به صورت پنج گزینه‌ای طرح کنیم. اساس کردیم این طوری احتمال به تله انداختن شما عزیزان پیش تر است!

۲۷- با توجه به نمودار روبه‌رو، که مربوط به عنصرهای دوره‌ی دوم جدول دوره‌ای است، کدام نقطه‌ها به ترتیب بیان‌گر واکنش‌پذیری عنصرهایی

هستند که آرایش الکترونی لایه‌ی ظرفیت آن‌ها به $3s^1$ و $3p^5$ ختم می‌شود؟

- (۱) A و D
- (۲) G و Z
- (۳) X و E
- (۴) A و Z
- (۵) G و D

زیر عنوان (۲ - ۵) تست‌های مخلوط (از کل زیر عنوان‌ها)

پارازیت: فُب، حالا وقت آن است که تست‌های درهم - برهم حل کنید! فراموش نکنید که حل تست‌های درهم - برهم یکی از مؤثرترین روش‌های تثبیت مطالب در ذهن‌تان است، چون که مغزتان مهیور می‌شود دائماً از مبثتی به مبثت دیگر سوئیچ کند.

V.I.T ۲۸- با توجه به جدول زیر، ویژگی ذکر شده در ردیف ..... از ستون ..... با عدداتی ذکر شده در ردیف ..... از ستون .....

II	I	ستون ردیف
۳۲	رسانایی الکتریکی دارد اما رسانایی گرمایی ندارد	۱
۱۶	سطح درخشان دارد	۲
۵۳	فعال‌ترین نافلز در دوره‌ی خود است	۳
۱۲	در واکنش با دیگر اتم‌ها تمایل به دادن الکترون دارد	۴

مطابقت دارد.

- (۱) I - ۱ - ۴ - II
- (۲) I - ۱ - II - ۲
- (۳) I - ۲ - II - ۳
- (۴) I - ۳ - II - ۴

V.I.T ۲۹- با توجه به جدول زیر، ویژگی ذکر شده در ردیف ..... از ستون ..... با موقعیت عنصر ذکر شده در ردیف ..... از ستون .....

مطابقت دارد.

I	II	ستون ردیف
چهارمین عنصر دوره دوم	در واکنش با دیگر اتم‌ها الکترون می‌گیرد و یا به اشتراک می‌گذارد	۱
دومین عنصر دسته‌ی p از دوره‌ی سوم	سطح آن درخشان نبوده بلکه کدر است	۲
دومین عنصر گروه دوم	رسانایی گرمایی و الکتریکی کمی دارد	۳
دومین عنصر گروه شانزدهم	در اثر ضربه خرد می‌شود	۴

- (۱) I - ۱ - II - ۳
- (۲) I - ۲ - II - ۲
- (۳) I - ۳ - II - ۴
- (۴) I - ۴ - II - ۱

۳۰- با توجه به جدول زیر، ویژگی ذکر شده در ردیف ..... از ستون ..... با آرایش الکترونی آخرین زیرلایه در ردیف ..... از ستون .....

مطابقت دارد.

I	II	ستون ردیف
گازی زرد رنگ است	$3p^1$	۱
جامدی است که در زیر آب نگاه‌داری می‌شود	$2p^3$	۲
غیرفعال‌ترین فلز مربوط به دوره خود است	$2p^2$	۳
نسبت به عنصرهای قبل و بعد از خود در دوره مربوطه، واکنش‌پذیری کم‌تری دارد	$3s^1$	۴

- (۱) I - ۲ - II - ۴
- (۲) I - ۱ - II - ۳
- (۳) I - ۳ - II - ۱
- (۴) I - ۴ - II - ۲

۳۱- چند مورد از موارد زیر عبارت داده شده را به درستی پر می‌کنند؟

«واکنش‌پذیری عنصر ..... از واکنش‌پذیری عنصر ..... کم‌تر است.»

آ- دارای عدد اتمی ۹ - دارای عدد اتمی ۱۶

ب - متعلق به گروه ۱۵ از دوره دوم - دارای دو الکترون با $I = 1$

پ - دارای آرایش الکترونی $2p^4$ در لایه‌ی ظرفیت اتم مربوطه - قبل از خود

ت - نافلز دوره دوم (صرف نظر از گاز نجیب) با کوچک‌ترین عدداتی - های فلزی و نافلزی هم دوره خود

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) ۳
- (۴) ۴

۳۲- در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

آ- واکنش پذیری عنصری با عدد اتمی ۴ کم تر از عنصری با عدد اتمی ۵ است.

ب- واکنش پذیری عنصری که آرایش الکترونی اتم آن به $2p^2$ ختم می شود از هر دو عنصر قبل و بعد از خود کم تر است.

پ- در گروه های ۱، ۲ و ۱۳ فلزهای دوره دوم نسبت به فلزهای هم گروه خود در دوره سوم واکنش پذیری کم تری دارند.

ت- واکنش پذیری عنصری که اتم آن دارای ۱۱ الکترون با $1=1$ است، از عنصرهای قبل و بعد از خود و نیز از عنصر پایینی خود در جدول دوره ای بیش تر است.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳۳- **V.I.T** در میان عنصرهای آلومینیم، قلع، سرب، گوگرد، فسفر، سیلیسیم، کربن، سدیم، ژرمانیم و منیزیم عبارت های آ، ب، پ و ت، به ترتیب درباره ی

چند عنصر صدق می کنند؟

آ- جریان گرما را عبور نمی دهند.

ب- در واکنش با دیگر اتم ها نمی توانند الکترون بگیرند.

پ- سطح آن ها درخشان نبوده بلکه کدر است.

ت- در اثر ضربه خرد می شوند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳۴- **V.I.T** در میان موارد زیر چند عبارت درباره ی عنصرهای جدول دوره ای عنصرها درست هستند؟

آ- از دومین عنصر دوره ی سوم برای ساختن ظرف استفاده می شود.

ب- ششمین عنصر دوره ی سوم، عنصری زرد رنگ و شکننده است.

پ- اتم پنجمین عنصر دوره ی سوم تمایل به گرفتن یا به اشتراک گذاشتن الکترون دارد.

ت- در گروه ۱۴، خصلت فلزی با عدد اتمی رابطه ی مستقیم، اما در دوره ی سوم، خصلت فلزی با عدد اتمی رابطه ی وارونه دارد.

ث- سومین عنصر گروه چهاردهم و چهارمین عنصر دوره ی سوم خواص نسبتاً مشابهی دارند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳۵- عنصر M رسانایی الکتریکی کمی دارد. این عنصر شکننده بوده و در اثر ضربه خرد می شود. کدام گزینه در مورد عنصر M نادرست است؟

(۱) اتم عنصر M می تواند دو الکترون در آخرین زیرلایه ی خود داشته باشد.

(۲) اتم عنصر M در واکنش با دیگر اتم ها تمایل به گرفتن یا به اشتراک گذاشتن الکترون دارد.

(۳) در میان عنصرهای دوره سوم جدول دوره ای عنصرها، فقط یک عنصر را می توان به M نسبت داد.

(۴) عنصر M می تواند با نافلزها وارد واکنش شود.

پارازیت: فواش! اگر روی ایستگاه های درس و نکته ی (۱-۵) تا (۱-۸) تسلط کافی ندارید تست بصری را هل کنید که هدر می رود... شما مادر نبودید!

هال و روز مرا درک نمی کنید! ... کلی فون دل فوردم تا این تست را بزرگ کردم و به این با رسانم!

۳۶- **V.I.T** در میان موارد پیشنهاد شده، چند مورد عبارت زیر را به درستی پر می کنند؟

«عنصری با عدد اتمی ..... دارای ..... کم تری نسبت به عنصر ..... و نیز دارای ..... بیش تری نسبت به عنصر ..... است.»

● ۱۳- خصلت فلزی - زیرین خود - رسانایی گرمایی - بعد از خود

● ۱۶- شکل پذیری - X. ۵ - خصلت نافلزی - M. ۸

● ۳۲- رسانایی الکتریکی - X. ۳۸ - درخشندگی سطحی - M. ۵۳

● ۶- واکنش پذیری - X. ۷ - رسانایی الکتریکی - M. ۳۳

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳۷- کدام گزینه در مورد عنصر X نادرست است؟

(۱) در میان فلزهای اصلی دوره چهارم، کم ترین خصلت فلزی را دارد.

(۲) نسبت به عنصر بعد از خود در دوره چهارم، خصلت شیمیایی متفاوت ولی خصلت فیزیکی مشابهی دارد.

(۳) متعلق به گروه ۱۳ است بنابراین مانند اتم عنصر آلومینیم با از دست دادن سه الکترون به آرایش الکترونی گاز نجیب دوره ی قبل از خود می رسد.

(۴) اتم مربوط به عنصر قبل از آن، در آخرین زیرلایه ی خود دارای ۲ الکترون است.

۳۸- **V.I.T** با توجه به عدد اتمی عنصرها، در کدام گزینه مقایسه ی ویژگی مورد نظر به درستی انجام شده است؟

(۱) خصلت فلزی: $40 < 38 < 11$

(۲) خصلت نافلزی: $35 < 34 < 9$

(۳) خصلت فلزی: $20 < 21 < 39$

(۴) خصلت نافلزی: $8 < 16 < 15$

۳۹- با توجه به جدول زیر که آرایش الکترونی لایه‌ی ظرفیت اتم چند عنصر را نشان می‌دهد کدام گزینه درست است؟

عنصر	A	B	C	D
آرایش الکترونی لایه‌ی ظرفیت	$5p^1$	$3s^1$	$3p^2$	$4p^4$

- (۱) عنصر D در واکنش با اتم‌های دیگر میل به از دست دادن الکترون دارد.
- (۲) عنصر B با چاقو بریده می‌شود و فعال‌ترین فلز گروه خود است.
- (۳) بین دو عنصر X و Y، خواص شیمیایی عنصر C به عنصر Y و خواص فیزیکی آن به عنصر X نزدیک‌تر است.
- (۴) عنصر بعد از عنصر A در دوره‌ی مربوطه، یک شبه فلز متعلق به دسته‌ی p است.

پارازیت: دو تست بصری طوری بودند که لازم بود پنج گزینه‌ای شوند! این طوری فواستیم تمام سوتی‌های احتمالی شما را پوشش دهیم! باشد که مقبول افتد!

۴۰- در مورد عنصری با عدد اتمی ۶، چند مورد از عبارتهای زیر درست هستند؟

- آ- نخستین عنصر در گروه خود است پس به دوره‌ی اول جدول دوره‌ای عنصرها تعلق دارد.
- ب- سطح آن تیره است.
- پ- رسانایی الکتریکی دارد.
- ت- رسانایی گرمایی ندارد.
- ث- در اثر ضربه خرد نمی‌شود.

ج- در واکنش با دیگر اتم‌ها الکترون به اشتراک می‌گذارد و یا می‌گیرد.

- (۱) ۶
- (۲) ۵
- (۳) ۴
- (۴) ۳
- (۵) ۲

۴۱- در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

● عنصرهای دسته‌ی s همگی فلز و عنصرهای دسته‌ی p همگی نافلز هستند.

● مولکول حاصل از واکنش فعال‌ترین نافلز دوره‌ی سوم با شبه فلز دوره‌ی سوم دارای مدل فضا پرکن است.

● در دوره‌ی دوم از راست به چپ و نیز در گروه چهاردهم از بالا به پایین، خاصیت فلزی افزایش می‌یابد.

● اتم عنصر X مانند اتم عنصر روی (Zn) دارای ۲ الکترون در آخرین زیرلایه‌ی خود است.

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) ۳
- (۴) ۴

۴۲- کدام گزینه درباره‌ی عنصرهای A، B و C درست است؟

- (۱) ترتیب خصلت فلزی به صورت $B > C > A$ است.
- (۲) عنصری که هم گروه A و هم دوره‌ی B است، خاصیت شبه فلزی دارد.
- (۳) عنصر هم دوره‌ی A و هم گروه C، خاصیت فلزی کم‌تری نسبت به C دارد.
- (۴) نسبت الکترون‌های دارای $l=1$ به الکترون‌های دارای $l=2$ در اتم عنصرهای A و B به ترتیب برابر $1/4$ و $1/8$ است.

V.I.T ۴۳- چند مورد از موارد پیشنهاد شده، عبارت زیر را به درستی پر می‌کنند؟

«عنصری با عدد اتمی ..... نسبت به عنصری با عدد اتمی ..... دارای خصلت ..... بیش‌تر است.»

آ- ۱۵ - ۱۷ - نافلزی

پ- ۵۰ - ۸۲ - فلزی

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) ۳
- (۴) ۴

پارازیت: با این که لیست کامل شبه فلزها در متن کتاب درسی آورده نشده است اما در مورد استاندارد بودن تست بصری فیال‌تانی تفت تفت باشد.

اصلاً فیال‌تانی سرویس میلمان باشد!

V.I.T ۴۴- با توجه به جدول دوره‌ای زیر که در آن شبه فلزها در خانه‌های رنگی نمایش داده شده‌اند در میان موارد داده شده چند عبارت درست هستند؟

● هر عنصری در سمت چپ عنصر C خاصیت فلزی و هر عنصری

در سمت راست عنصر D خاصیت نافلزی دارد.

● در دوره پنجم، شمار فلزها، ۷ برابر شمار نافلزها است.

● تنها در یک دوره، شمار فلزها با شمار شبه‌فلزها برابر است.

● در گروه ۱۵، شمار فلزها، نافلزها و نیز شبه فلزها با یکدیگر برابرند.

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) ۳
- (۴) ۴

۴۵ V.I.T با توجه به عدد اتمی عناصرها و یا آرایش الکترونی لایه‌ی ظرفیت اتم آن‌ها، در چند مورد از موارد زیر مقایسه‌ی خصلت مورد نظر به درستی انجام شده است؟

آ- درخشندگی: $5p^5 < 3p^2$

ب- چکش خواری: $53 < 28$

پ- تمایل برای به اشتراک گذاشتن الکترون: $3d^1 4s^2 < 4p^2$

ت- رسانایی گرمایی: $14 < 34$

ث- رسانایی الکتریکی: $4p^4 < 2p^2$

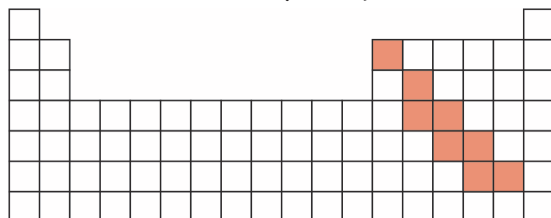
۴ (۴)

۳ (۳)

۵ (۲)

۲ (۱)

۴۶- چنانچه موقعیت شبه فلزها در جدول دوره‌ای به صورت نوار رنگی نشان داده شده باشد، در میان موارد زیر چند عبارت درست هستند؟

● عنصری که آرایش الکترونی آخرین زیرلایه‌ی اتم آن به صورت $6p^4$ است، ظاهری درخشان دارد.

● عناصر دارای عددهای اتمی ۳۳ و ۵۲ تشابه خواص زیادی دارند.

● عناصر دارای عددهای اتمی ۸۳ و ۵۰ هر دو دارای سطحی براق و درخشان هستند.

● در دسته‌ی p از دوره پنجم، شمار عنصرهای فلزی با شمار عنصرهای نافلزی برابر است.

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

زیر عنوان (۲ - ۶) جدول ژانت

پارازیت: یکی از سوژه‌های داغ و بحث برانگیز کنکور تهرپی خارج از کشور ۹۸، مطرح شدن یک تست از مبث جدول ژانت بود. مشکل اینجاست که مبث جدول ژانت در صفحه ۱۰ کتاب درسی در قسمت «تفکر نقادانه» آورده شده است در حالی که در مقررهای کتاب‌های درسی تاکید شده که طرح هرگونه تستی از محتوای «آیا می‌دانید»، «تفکر نقادانه» و «در میان تارنما» در کنکور سراسری ممنوع می‌باشد! شما اسم این را چه می‌گذارید؟ بنده معتقدم بهترین واژه برای توصیف چنین کاری، «ضد حال» است! فکر می‌کنید چرا طراحان مقرر کنکور سراسری چنین کاری کرده‌اند؟ آیا علتش این است که مقررهای کتاب‌های درسی را نتوانند آنرا یا مثلاً نمی‌دانستند که از قسمت «تفکر نقادانه» نباید تستی را مطرح کنند؟ به اعتقاد بنده ریشه‌ی تمام این مشکلات صفحه‌بندی بسیار مبهم و گنگ کتاب درسی در صفحه‌های ۱۰ و ۱۱ است. بدین ترتیب که در صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی، عنوان «تفکر نقادانه» در بالای صفحه به صورت معلق و آویزان (!) به چشم می‌خورد و در زیر آن جدول ژانت که دو صفحه را اشغال کرده دیده می‌شود. علاوه بر آن بخشی از توضیحات جدول ژانت در کادر قرمز رنگی در صفحه‌ی ۱۱ (یعنی بعد از تیتر «رفار عناصرها و شعاع اتمی») و بخش دیگری از توضیح جدول ژانت در صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی و در زیر شکل جدول ژانت آورده شده است. فاصله این که به اعتقاد بنده طراحان مقرر کنکور سراسری با این که می‌دانستند نباید از محتوای «تفکر نقادانه» تستی را مطرح کنند اما به دلیل صفحه‌بندی بسیار بد کتاب درسی متوجه نشده‌اند که جدول ژانت جزو «تفکر نقادانه» است! به اعتقاد بنده متهم اصلی این مشکلات، مؤلف‌های مقرر کتاب‌های درسی هستند نه طراحان مقرر کنکور سراسری. ای کاش توضیحات صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی که در ارتباط با جدول ژانت هستند در کادری جداگانه (درست مانند کادر قرمز رنگ صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی) و یا با فونتی متفاوت آورده می‌شد تا مطالب «تفکر نقادانه» به راحتی از متن اصلی کتاب درسی تفکیک می‌گردید. به هر حال با توجه به این مشکلات، بنده ترجیح دارم تست‌های ساده و مقتصری از جدول ژانت برایتان بیاورم تا اگر فردای نکرده باز هم در کنکور سراسری از جدول ژانت سؤال بیاید کم نیابید! البته با توجه به اعتراض‌های زیادی که به طرح تست از جدول ژانت در کنکور تهرپی خارج از کشور سال ۹۸ شد، قاعدتاً اکنون طراحان کنکور سراسری کاملاً متوجه شده‌اند که جدول ژانت مربوط به تفکر نقادانه است و نباید تستی از آن مطرح شود.

۴۷- چند مورد از عبارت‌های زیر درست‌اند؟

آ- همه‌ی ۱۱۸ عنصر جدول دوره‌ای شناسایی و توسط آیوپاک تأیید شده‌اند.

ب- تنها راه افزایش عناصرها، تهیه و تولید آن‌ها به صورت ساختگی است.

پ- شارل ژانت با کنار هم چیدن ۱۱۸ عنصر شناخته شده در زمان خود، الگویی ارائه کرد که براساس آن می‌توان عناصرهای با عدد اتمی بزرگ‌تر از ۱۱۸ را نیز طبقه بندی کرد.

ت- جدول ژانت با مدل کوانتومی همخوانی دارد.

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

۴۸- کدام گزینه درباره‌ی جدول ژانت درست است؟

(۱) دوره‌های اول و دوم آن به ترتیب دارای ۲ و ۸ عنصر هستند.

(۲) عنصرهایی که آخرین الکترون آن‌ها وارد زیرلایه‌ی ۳d می‌شود در دوره‌ی چهارم این جدول جای دارند.

(۳) نخستین دوره‌ای که در آرایش الکترونی اتم دست کم یکی از عنصرهای آن الکترونی با $I=3$ وجود دارد دوره‌ی هفتم است.

(۴) چنانچه در آینده عنصر جدیدی شناخته شود که آخرین الکترون آن وارد زیرلایه‌ی g شود این عنصر در دوره‌ی هشتم جدول ژانت قرار خواهد گرفت.